Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 27 (1677) ГОД XXXIII БЕЛАСТОК 3 ЛІПЕНЯ 1988 г. ЦАНА 20 зл.

НАСТАЎНІЦКІ З'ЕЗД

Два дні, 27—29 мая 1988 г., у Бельскім доме настаўніка праходзіў з'езд настаўнікаў беларускай мовы. Прымалі ў ім удзел таксама інспектары асветы і выхавання, дырэктары школ з беларускай мовай навучання і група дзеячоў Галоўнага праўлення БГКТ. Гасцямі з'езда былі: інспектар Аддзела навукі, асветы і культуры ВК ПАРП мгр Зоф'я Петшыцка, дырэктар Аддзела ўдасканальвання настаўнікаў (ОДН) д-р Ежы Іока, візітатар Куратарыі асветы і выхавання мгр Стэфан Крэнтоўскі і кіраўнік Кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта д-р габ. Аляксандр Баршчэўскі. Удзельнічаў у з'ездзе намеснік дэкана

(Працяг на стар. 4)



Удзельнікі з'езда настаўнікаў беларускай мовы.



На скрыжаванні культур

ІНТЭРВ'Ю З ПАЭТАСАЙ НАДЗЕЯЙ АРТЫМОВІЧ

Ян Чыквін: Твая, Надзея, паэзія ў сэнсе ўспрымання не належыць да лёгкіх. Яна не карыстаецца традыцыйным паэтычным кодам — вымагае падрыхтаванага чытача. Каб увайсці ў паэтычны свет паэта, каб яго зразумець, часта неабходна найперш высвятліць ягоную біяграфію. Нарадзілася ты ў вёсцы Аўгустова...



Надзея Артымовіч: Сапраўды, нарадзілася я ў вёсцы Аўгустова, хоць ніколі там не жыла. Тата пераехаў у Бельск-Падляскі ўжо ў 30-х гадах у пошуках працы. А маё там нараджэнне было выпадковае. Маё дзяцінства і першая маладосць прайшлі ў Бельску. Тут я скончыла беларускую пачатковую школу, была такая, дзе маёй настаўніцай была праз тры гады шаноўная Мар'я Пятроўна Вржэцёнка. Там жа скончыла і беларускі ліцэй, дырэктарам якога быў слаўны Яраслаў Касцыцэвіч, а беларускай мове вучыў Ільля Бэрнат. Гэта быў, здаецца, 1964 год. Спачатку думала паступіць на аддзяленне польскай філалогіі Варшаўскага універсітэта, але з матэрыяльных прычын прыйшлося год папрацаваць. Затым стала студэнткай русістыкі ў Настаўніцкай школе ў Беластоку, а пазней таксама беларускай філалогіі ў Варшаве. Ну і пасля гэтага знайшла працу, у сталіцы, перакладчыцы-дакументалісткі. Паколькі мая мама цяжка захварэла і ёй неабходна была мая апека, у красавіку 1979 г. я пакінула Варшаву і зноў апынулася ў Бельску. І хіба назаўсёды.

Я.Ч.: Наколькі вось гэтыя твае нягоды ўплылі на нараджэнне тваё як паэтэсы?

Н.А.: Гэта цяжка вызначыць. Першы верш напісала я ў лістападзе 1969 г. Была я тады ў Варшаве. За мной вэлюмам цягнулася настальгія за бацькаўшчынай, Бельскам. Аднойчы Юрка Плютовіч, паэт, які са мною сябраваў, выязджаў дахаты, да нашага таго ж белага Бельска, я праводзіла яго на вакзал і, вяртаючыся, калі засталася адна, пад уплывам думак, раптоўнага ўсведамлення, хто я і дзе я апынулася, напісала свой першы верш „Ой ляцелі гусі".

Я.Ч.: Але творчае станаўленне зацягвалася. Чаму?

Н.А.: У гадах 1969—1975 я была на этапе назірання свету, яго асэнсавання. Мне не хапала ведаў. Я шукала іх у літаратуры, асабліва ў прозе. Я ёю жыла і вельмі мала пісала. Таму першы зборнік маіх вершаў выйшаў толькі ў 1979 г.

Я.Ч.: А ў 1981 выйшаў наступны зборнік „Роздумы". Мінула ўжо сем гадоў. Калі паявіцца наступны?

Н.А.: Ёсць новыя вершы, якія склалі б кніжку, ды няма каму яе выдаць. У Таварыстве трэба чакаць чвэрць жыцця, а іншыя выдавецтвы проста не зацікаўлены. У перакладзе публікаваць — для паэзіі гэта не тое самае. То па-першае. А па-другое, я і не спяшаюся з выданнем новай паэтычнай кніжкі, таму што адчуваю патрэбу перадумання раней напісанага. Гэта можна было б назваць працэсам нейкага ўнутранага гамавання.

(Працяг на стар. 3)



ПЕРШЫЯ КРОКІ

Пакінуўшы тамажны пункт, сутыкаемся з маімі старымі знаёмымі Раей і Антосем. Шэсць гадоў я не бачыўся з імі. Са здзіўленнем сцвярджаю, што ні адно ні другое нічуць не змянілася. Той самы выгляд. Той самы настрой, тая самая бадзёрасць. Рая дасканалы вадзіцель, для яе нью-йоркскі лабірынт не мае таямніц, і таму з поўным даверам можам даручыць ёй не толькі свае багажы, але і свае целы. Антось, наколькі мне вядома, увогуле не меў і не мае машыны. Затое ён дасканала знаўца нью-йоркскай архітэктуры. Ніхто, як ён, сарыентаваны не толькі ў гісторыі горада, але і ў гісторыі паасобных будынкаў. З асаблівай праніклівасцю цікавіцца сакральным будаўніцтвам і ведае, калі і як будаваліся паасобныя саборы, касцёлы, кірхі, мячэці. Калі ідзем з ім, не мусім насіць у руках гарадскія даведнікі і фольдэры. Антось усе звесткі мае ў галаве і гэтымі звесткамі засыпае мяне і Барташэвіча. Адкуль у яго такія веды? Зразумела, што мне невядомы дакладныя прычыны. Здаецца мне аднак, што такіх ведаў ніколі не будзе мець зматарызаваны жыхар Нью-Йорка, які штодзённа праносіцца туды і назад у машыне. Няма ў яго ні часу, ні магчымасці разглядацца, назіраць, задумвацца, затрымлівацца. Тут трэба трымаць вуха востра, глядзець на светафоравую сістэму, на машыны і асабліва на пешых, якія досыць бесцырымонна ўрываюцца на вуліцу.

Калісьці мне адзін моцна пажылы чалавек у Польшчы гаварыў, што ён у трыццатыя гады жыў у Нью-Йорку і бачыў, як уладальнікі машын, тратуючы людзей, катоў ці сабак, пралаталі тысячамі па цэле забітага. Мушу прызнацца, што гэта апавяданне мяне вельмі моцна ўразіла. Ніяк я не мог зразумець праўву такой вялікай бесчалавечнасці зматарызаванага чалавека-жывёліны. Апынуўшыся ў ЗША, я пытаў многіх амерыканцаў, ці такое магчыма. Усе запытаныя гаварылі мне, што не. Зразумела, што разгонеая машына можа пераехаць чалавека, але не можа быць такога, каб па гэтым чалавеку праехалі з халоднай абыякавасцю сотні ці тысячы машын. Значыць, чалавек той расказваў мне злую, крывавую казку. Я, на шчасце, у час знаходжання ў Амерыцы ў 1981 і 1987 гадах не бачыў ніводнай катастрофы. І думаецца мне, што колькасць такіх катастроф, беручы пад увагу велізарную колькасць машын, — невялікая. Справа ў тым, што амерыканцы ездзяць разважна і ніхто нікому не стараецца імпанаваць ні размерамі, ні хуткасцю сваёй машыны.

Ад Раі і Антося даведаліся мы, што прафесар Т. Бэрд заняты ва універсітэце і таму нас не сустрэў. Паведамілі нам таксама, што я буду, як і шэсць гадоў таму назад, жыць у Нюры і Валодзі, а Барташэвіч — у вельмі заможных беларусаў Веры і Францішка Б.

Вестка аб тым, што зноў буду ў пані Нюры і Валодзі мяне шчыра ўзрушыла. Прывык я і да іх, і да іх доміка, і да іх ежы і, будучы традыцыяналістам, які не любіць перамен, вельмі ўцешыўся, што зноў сутыкнуся з прывычным ужо для мяне укладам жыцця.

Тым часам Антось, чалавек з прыгожым і разумным тварам, расказваў і расказваў нам урбаністычную казку аб стварэнні і сучасным дні Нью-Йорка. А побач хвалявалася і кіпела нью-йоркскае мора, якое не мае ні пачатку ні канца, якое не ведае, калі прачынаецца і калі засынае, якое ніколі да канца не зразумее ні свайго багацця, ні свайго ўбоства, якое не кантралюе ні свайго харэства ні сваёй брыдоты. Нью-Йорк — гэта многаэтнічны кацёл, у якім жыве, прынамсі, сто нацыянальнасцей і дзесяць мільёнаў чалавек. Кацёл, які безупынна падаграваецца эмоцыямі імкненняў, інтарэсаў, кар'ер, дэградацый, узлётаў і ўпадкаў.

Нарэшце, семдзесят сёмая вуліца, званок у дзверы — і добры, сардэчны твар пані Нюры, якая нічуць не пастарэла за мінуўшых шэсць гадоў. Зваліліся мы ўсёй гурбой у знаёмую мне ў дэталях хату і здалося мне, што я тут ужо ад 1981 года і што нікуды я зусім не выязджаў. Павеяла блізкім і родным. Благаслаўлёная ідэя згоды і духоўнага сваяцтва паміж людзьмі!

Алесь Баркі

ПЕРАД XI З'ЕЗДАМ БГКТ

МІКАЛАЙ КАСЦЮК



Хада ў яго быстрая, твар не мае змаршчын, здароўе пакуль што не падводзіць. Ніяк не скажаш, калі не ведаеш, што ён пенсіянер, што яму ўжо пад 60, і што спазнаў ён смак розных пасад, а найлепш — начальніка гміны ў Нурцы і намесніка дырэктара кафлярні ў Сямяцічах.

Мікалай Касцюк і далей актыўны. Працуе на паўштаце ў сямяціцкім „Гортэксе", цікавіцца справамі прадпрыемства. Актыўны ён і ў сваёй партыйнай арганізацыі. А што датычыць Беларускага таварыства, дык ён у Сямяціцкім раёне займае найвышэйшую грамадскую функцыю. Ад 26 лютага 1985 года Мікалай Касцюк з'яўляецца старшынёй аддзела. Разам са штатным працаўнікам ГП на гэты раён Міхасём Вішанкам арганізоўваюць яны шматлікія мерапрыемствы. Да найважнейшых з іх залічваюць фэст БГКТ, Дзень беларускай культуры і конкурс беларускай песні. (мх)

АЛЯКСАНДР ІВАНЮК



Родам ён з вёскі Кленікі, што на Гайнаўшчыне. Добра зразумелыя яму духоўныя патрэбы беларускага асяроддзя, мае ён непасрэдны з імі кантакт са школьных гадоў.

Аляксандр Іванюк з'яўляецца выпускніком Бельскага беларускага ліцэя і аддзялення беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта. Ён выкладчык беларускай мовы і літаратуры, а таксама шматгадовы дырэктар беларускага ліцэя ў Гайнаўцы. Усю сваю сілу ён аддае жыццю ліцэя, а ў апошні час таксама і будове новага для ліцэя будынка.

Яго грамадская адданая праца звязана з дзейнасцю Беларускага таварыства. Шмат гадоў узначальваў Іванюк Гайнаўскі аддзел БГКТ, камісію асветы ГП і да сёння з'яўляецца членам Прэзідыума ГП БГКТ. Яго выступленні на ўсякіх форумах БГКТ заўсёды канструктыўныя, пранізаныя адказнасцю за лёсы нашай беларускай арганізацыі.

У апошні час пахіснулася яго здароўе. І ўсе мы рады, як у ГП, так і ў рэдакцыі „Ніва", што здароўе нашага сябра наладжваецца, што адчувае ён сябе ўжо ніядрэнна, што далей будзе сэрцам і душою з беларускім ліцэем, з беларускай моладдзю, што зноў будзе з намі ў грамадскай дзейнасці. (мх)

ВАСІЛЬ САКОЎСКІ



У 1963 годзе Васіль Сакоўскі закончыў аддзяленне беларускай філалогіі Беларускага дзяржаўнага універсітэта і ад восені таго ж года стаў працаваць у беларускім ліцэі ў Гайнаўцы. Гэта ўжо чвэрць стагоддзя аддаў ён школе, навучанню і выхаванню моладзі. Ён выкладчык беларускай мовы і літаратуры. А мова родная з'яўляецца ключом да пазнання сваёй нацыянальнай культуры, да яе пашаны. Вялікае педагагічнае майстэрства Васіля Сакоўскага спрыяе прывіванню любві да беларускасці, да нашых традыцый і звычаяў.

Чацвёрты, выпускны жаночы клас А, у якім было 30 вучаніц і ў якім Васіль Сакоўскі быў выхавацелем, ужо развітаўся з гэтай школай. І кожнае такое развітанне для настаўніка-выхаваўцы сумнае, хвалюючае.

Гарадская канферэнцыя БГКТ у Гайнаўцы выбрала Васіля Сакоўскага дэлегатам на XI з'езд БГКТ.

— На З'ездзе, — гаворыць ён, — неабходна прысвяціць шмат увагі беларускаму школьніцтву, праблемы якога далёка да канца яшчэ не вырашаны. А ў нас адной з найважнейшых спраў з'яўляецца будова новага будынка для ліцэя. Неабходна таксама многа прысвяціць увагі і кантактам з Беларуссю, духоўным з ёю сувязям, узаемнаму наведванню школ і абмену вопытам нашых настаўнікаў, і перш за ўсё выкладчыкаў беларускай мовы. (мх)

„ДУБІНЫ" Ў ФІЛАРМОНІІ

„Дубіны" сталі слаўным самадзейным музычна-вакальным калектывам. У Беластоку папулярнасць яго настолькі вялікая, што заўсёды на яго канцэртах многалюдна.

Так было і 12 мая. На тры канцэрты ў філармоніі білеты былі прададзены на працягу некалькіх дзён, а жадаючых было на многа больш. Многія людзі па некалькі разоў бываюць на выступленнях „Дубіноў".

Беларусы ў Беластоку любяць родную песню, успрымаюць яе эмацыянальна. Сведчаць аб гэтым моцныя воплескі і захапленне слухачоў. Гэта ж наша, блізкае, карэннямі ўглыблёнае ў родную зямлю!

І гэтым разам беларуская песня цешыла, узбуджала патрыятычныя пачуцці, хвалявала сэрцы людзей. І некалькі рускіх песень спадабалася прысутным, а песня „Туманы, туманы, отдайте мне маму", якую спявала Галіна Якімюк, расчуліла многіх да слёз.

Міхась Сваяк з Беластока

ХРОНІКА

8 чэрвеня пад старшынствам Янкі Якімюка адбылося пасяджэнне Гарадскога аддзела БГКТ у Гайнаўцы. Разгледзела яно арганізацыйныя справы, звязаныя з падрыхтоўкай „Купальскай ночы", якая была наладжана ў Белавежы 24 чэрвеня. Многа ўвагі было прысвечана будове музея, на які адчуваецца недахоп грошай, і таму неабходна адклікацца да нацыянальных пачуццяў беларусаў з мэтай далейшых грашовых ахвяраванняў і зборкі экспанатаў. Вырашана было працаваць над павелічэннем ліку ганаровых членаў Камітэта пабудовы музея, а таксама арганізаваць працу грамадскім чынам. Вырашана таксама народны фэст БГКТ арганізаваць у пазнейшым тэрміне. (мх)



БЕЛАВЕЖА

СТАРОНКА ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКАГА АБ'ЯДНАННЯ ПРЫ ГП БГКТ № 349

„БЕЛАВЕЖСКІ" ЮБІЛЕЙ

У нядзелю, 5 чэрвеня 1988 г., у памяшканні ГП БГКТ у Беластоку адбылася ўрачыстая сустрэча ў гонар 30-годдзя літаб'яднання „Белавежа". Удзельнічалі ў ёй літаратары-„белавежцы", журналісты „Нівы", дзеячы БГКТ і моладзь з беларускіх ліцэяў у Бельску і Гайнаўцы. Сярод гасцей былі: Мікалай Козак — сакратар ВК ПАРП, намеснік старшыні Ваяводскай рады нарадовай, праф. Пётр Борань — старшыня Ваяводскай рады ПРОН, Эдвард Беляк — намеснік кіраўніка аддзела навукі, асветы і культуры ВК ПАРП, Марыя Маранда — дырэктар аддзела культуры і мастацтва Ваяводскай управы і гродзенскія літаратары: Аляксей Карпюк, Данута Бічэль-Загнетава і Юрка Голуб.

Намеснік старшыні ГП БГКТ Янка Зенюк прывітаў прысутных і склаў юбілярам найлепшыя пажаданні. Затым Мікалай Козак уручыў літаб'яднанню „Белавежа" калектыўную адзнаку „Заслужаны Беласточчыне", а Марыя Маранда — узнагароду дырэктара аддзела культуры і мастацтва Ваяводскай управы. Адзнакамі „Заслужаны дзеяч культуры" ўзнагароджаны Васіль Петручук і Дзмітры Шатыловіч.

Аб беларускім літаратурным руху і літаб'яднанні „Белавежа", аб яго пройдзеным шляху і сённяшнім дні расказаў Віктар Швед. Вучні беларускіх ліцэяў у знак пашаны і ўдзячнасці прынеслі „белавежцам" кветкі і найлепшыя пажаданні на будучыню. Яны таксама прачыталі патрыятычныя творы нашых літаратараў.

Прывітанні ад гродзенскіх майстроў слова перадаў Аляксей Карпюк — сакратар аддзела Саюза пісьменнікаў БССР у Гродне.

І хоць урачыстасць была скромная, прызнаныя „Белавежы" ўзнагароды сведчаць аб тым, што творчасць беларускамоўных літаратараў знайшла трывалае і заўважальнае месца ў літаратурным пейзажы нашага краю.

В. Луба



Намеснік старшыні ВРН Мікалай Козак уручае Яну Чыквіну (справа) адзнаку „Заслужаны Беласточчыне" для літаб'яднання „Белавежа".

Фота Віктара Рудчыка

МАЛІТВА

Круглабёдрая мадонна,
Паўнагрудая славянка,
У вачах тваіх блакітных
Цэлы свет мой патанае.

Акрылі мяне надзеяй,
Апусці ў агонь мучэння,
Прычасці знямоглай стомай
На дарожных скрыжаваннях.

Па-за ласкаю тваёю
Нават сонца не заззяе.
Ты ствараеш свет і ночы
Нараджэння, пахавання.

Уся ты ў яснасці вялікай,
Як ікона багамаці.
Хараства, дабра і праўды
Дай мне, грэшнаму, пазнаці.

Ян Чыквін

МЫ ТАКСАМА НЕ ГУСІ

Polacy nie gęsi
I swój język mają.
М. Рэй

Палякі не гусі
Сваю маюць мову.
Дык сваёй, беларусе,
Не заві бесталковай.

Не заві непрыгоднай,
Простай ці сялянскай.
Не губляй мовы роднай,
Не шукай мовы панскай.

Хто цураецца ўласных
Мовы, песні, народу,
Памірае заўчасна,
Ён чужынцам заўсёды.

Як не хочаш быць гускай,
Нематою без слова —
Не кідай беларускай
Сваёй роднае мовы.

Віктар Швед

СТАРЫЯ ХАТЫ

Пакінутыя старыя хаты
быццам счарнелыя шкарлупіны:
Выбеглі з іх птушаняты,
выляцелі птушкі.

Старыя хаты
перажылі вайну,
завеі снежныя,
пажары...

Асірацелыя аднак
сёння стаяць маўкліва.

Хаты старэнькія,
гераіні-хаты,
няўжо цяпер яшчэ
чакаеце вы цуду?...

Юрка Баена

* * *

хай успокоіт
чысты сон дітяті в ночную пору
его тіхі а руомны оддых
хай проплыву
бы лёгкі віэтёр над лугом
над вінкамі якіх нэ назву
а чую з запаху...

нэпрыклонівшысь
— нэ поймэш
хутко осудіш
— ошыбнэсься
о попэндлівы
— кому пуольза з гніэву
всё розбігаецьця
по остатні луч: дітя — кажут —
шчэбэтіт бы пташка
і тіэшацьця

колі так про мэнэ
а тут — то строівся дуом
і всё клалось в сьвята і будні

З. Сачко

На скрыжаванні культур

(Працяг са стар. 1)

Я.Ч.: Як узнікае твой верш? Калі ён паяўляецца?

Н.А.: Верш паўстае з нейкай праблемы, якая пачынае мяне раптам мучыць і якую я хачу назваць, акрэсліць для сябе. Верш гэта мае пытанне, маё сумненне. Мой верш не запісваецца на паперы, пакуль не вынашу яго поўнасцю і не ўбачу кшталт.

Я.Ч.: Ці многа ёсць у цябе чарнавікоў, рэдакцый аднаго і таго ж, напрыклад, верша, страфы, радка?

Н.А.: Не маю варыянтаў тэксту. Або вельмі мала, калі ўвогуле ёсць. Ёсць папраўкі — але не метафорыкі, не паэтычных вобразаў, якія, калі паявіліся, дык такімі ж і застаюцца.

Я. Ч.: А калі паяўляецца натхненне? Калі ўзнікаюць „новыя праблемы", што дамагаюцца паэтычнага асэнсавання?

Н.А.: А паэтам можна быць толькі час ад часу ці паэт гэта яго жыццё? На маю думку, паэт той, каму выпаў такі лёс і ён яму цалкам падпарадкаваны. І тады няма момантаў натхнення, бо паэт гарыць увесь час.

Я.Ч.: Якія найбольш характэрныя матывы ў сваёй творчасці магла б ты выдзяліць?

Н.А.: Глыбей не задумвалася над гэтым. Але калі ўжо трэба вылучыць нейкія матывы, то ёсць напэўна матыў, пранізваючы ўсе мае вершы, матыў прамінання, сум па бацькаўшчыне і неадступны матыў пошукаў чалавечнасці ў чалавеку.

Я.Ч.: А чаму твае вершы вонкава такія парваныя, арытмічныя?

Н.А.: У чалавеку няма гармоніі і гэту дысгармонію можна перадаць, як мне здаецца, найлепш такім вершам, якім выказваюся.

Я.Ч.: З якой традыцыяй ты спалучаеш сваю творчасць?

Н.А.: Мы, „белавежцы", жывем, несумненна, пад уплывам трох культур: рускай, польскай і беларускай. Наша творчасць ёсць вынікам скрыжавання гэтых традыцый, і ад гэтага не ўцячы нам.

Я.Ч.: А крыніцы непасрэднага ўздзеяння — ці ёсць?

Н.А.: Часта выказваецца думка, што мадэрную паэзію „белавежцаў" запачаткаваў Яша Бурш, а ўсе маладыя яго наследуюць. Я не бачу аніякай тут сувязі паміж мною і ім. Калі ж гаварыць, хто сваёй вобразнасцю і складам верша на мяне ўздзейнічаў, дык гэта, пэўна, такія паэты, якіх я люблю, як Поль Эльюар, Марко Рысціч, Рудольф Фабры. А светаўспрыманню вучуся я надалей у рускіх і беларускіх пісьменнікаў. Яны непаўторныя.

Я. Чыквін

Фота Я. Чэрнякевіч

З ДРУКУ

Юбілей літаб'яднання „Белавежа" быў адзначаны на старонках беларускага друку.

У 98 нумары „Гродненской правды" ад 21 мая 1988 г. на „Литературной странице" пад загалоўкам „У нас у гасцях „Беловежа" надрукаваны вершы Міколы Варанецкага, Дзмітрыя Шатыловіча, Надзеі Артымовіч, Алеся Барскага, Юркі Баены, Яна Чыквіна, Яшы Бурша, Яніны Шостак, Віктара Шведа і мініяцюры Сакрата Яновіча.

Майскі (5/1988) нумар штомесячніка „Полымя" таксама пад загалоўкам „У нас у гасцях „Белавежа" (ПНР)" змясціў падборку вершаў Алеся Барскага, Віктара Шведа, Юркі Зубрыцкага, Яна Чыквіна, Дзмітрыя Шатыловіча, Уладзіміра Гайдука, Юркі Баены, Ірыны Баравік, Веранікі Леанюк, Надзеі Артымовіч і Міхася Шаховіча. Вершы папярэдзіла ўступнае слова „Песня з Беласточчыны" Уладзіміра Казберука. (л)



І „ЛІЦЬВІН" — ЧАЛАВЕК, І...

У 21-ым нумары „Нівы" ад 22 мая гэтага года прачытаў я артыкул Аўроры „Як сыр не закуска, так ліцьвін — не чалавек". Вельмі мне стала соромна за братоў-беларусаў у Польшчы, якія такім вось чынам ганьбяць адзін аднаго, абзываючы „ліцьвінамі", „палешукамі", „зарэчанцамі"... Няўжо яшчэ не зразумелі, што такія напады адной дыялектнай групы на другую не спрыяюць кансалідацыі беларускай нацыі?! Канешне, „Ніва" таксама магла б рабіць больш, каб яе чытала як мага больш „этнічных" беларусаў, якія лічаць сябе „палешукамі" (падляшамі). Прыклад „Ніве" падае мінская беларускамоўная газета для моладзі „Чырвоная Змена"", якая 28 мая пачала выпускаць старонку „Балесы Палесься", якая друкуецца на палескім дыялекце беларускай мовы. Думаецца, што гэтая навіна зацікавіць падляшоў у Польшчы гэтаксама! Я высылаю гэтую старонку для „Нівы", і думаю, што будзе нядрэнна перадрукаваць яе ў „Ніве" — гэта ўзніме прэстыж газеты сярод падляшоў і яны пачнуць ахвотней яе чытаць! Выпускае ж украінскае „Наше Слово" „Лемківську сторінку". то, можа, і сапраўды трэба нешта падобнае і „Ніве" выпускаць, хоць адзін раз у месяц старонку для падляшоў?! Прызналі ж вось неабходным рабіць гэта для іх у Беларусі, а чаму б і „Ніве" не парупіцца, тым больш, што падляшы, мабыць, ёсць і сярод супрацоўнікаў газеты?

Цікава, як вы на гэта адрэагуеце?!

Пятрусь Капчык,
Ізяслаў, Украінская ССР

Паважаная Аўрора, Вы перабольшваеце і ставіце ў фальшывым святле справу ўяўных антаганізмаў паміж „ліцьвінамі" і „падляшамі", аб якіх пішаце ў „Ніве" ад 22.5.88 г. Калі і ёсць нейкія папрокі наконт іншага спосабу вымаўлення „ліцьвінічыны" ці „падляшчыны", то адбываецца гэта ў форме жартаў. Я ані разу ў сваім некароткім жыцці не сустрэўся з варожасцю „падляшоў" да мяне з-за маёй ліцьвінскай гаворкі. Калі хто і звяртае ўвагу на іншасць мовы, то ў станоўчым сэнсе („як віетэ гожэ говорытэ, амаль чысто по-белоруску"). Раз толькі пачуў словы: „Як ты дівно говорыш". Але такое пачуў я ад украінкі з-пад Грубяшова. А і ў гэтым таксама не было ніякай злосці.

Думаю, што добра было б, каб у „Ніве" змяшчаць тэксты і на падляшскай беларускай гаворцы. Няхай людзі з паўднёвай часткі Беласточчыны знаюць, што мова, якою яны валодаюць, таксама беларуская і ёсць для яе месца ў „Ніве". Украінскае „Наше Слово" адводзіць цэлую старонку для лэмкаўскай украінскай гаворкі. Памойму, добра было б змясціць

(Працяг на стар. 11)





Старая хата ў Плёсках.
Мал. У. Петрука.



Шаноўны чытач, ты, які курыш, і ты, які не курыш!

Калі ты курыш, дык, прачытаўшы гэтую і іншыя публікацыі, ці выслухаўшы лекцыю на тэму шкоднасці курэння, праяві сваю волю і кінь курыць!

А ты, які не курыш, намагайся пераконваць курцоў у іх лёгкадумнасці і пераконвай іх, каб здабыліся на адвагу і мужнасць барацьбы з самімі сабою, са сваёй звычкай курэння. Бо гэта атручванне і пусташэнне свайго арганізма, фактычна дапамога развіццю ўсякіх хвароб. Гэта пераканаўча даказана прафесіяналамі - розных спецыяльнасцяў — анколагамі, кардыёлагамі, гастролагамі, гінеколагамі, педыятрамі. Ужо даўно ўстаноўлена, што курэнне — адна з прычын хвароб сучаснай цывілізацыі.

Папяросны дым мае вельмі шкодны ўплыў на сістэму органаў дыхання, спрыяе расшырэнню лёгкіх, запаленню слізістай абалонкі і язве страўніка ды дванаццаціперснай кішкі.

Цяпер ужо вядома, што апрача нікаціну, табачны дым мае ў сабе амаль 4 тыс. хімічных спалучэнняў, шкодна дзейнічаючых амаль на ўсе органы чалавечага арганізма.

Курэнне ў Польшчы сталася грамадскім няшчасцем. Цяпер курыць у нашай краіне больш як 60 прац. мужчын і 30 прац. жанчын, а ў вялікіх гарадах даходзіць да 40 прац. жанчын-курцоў. Толькі жыхары вёсак кураць значна менш.

Калі кураць цяжарныя жанчыны — дык гэта маральнае злачынства, таму што атручваюць яны сваіх уласных ненароджаных дзяцей.

Курэнне як хвароба заражае людзей. Найгорш з тым, што кураць дзеці не толькі сярэдніх, але нават і пачатковых школ. У некаторых школах можна сустрэцца з папяросным дымам на калідорах і ў туалетах.

Моладзь бярэ прыклад са старэйшых, якія кураць, часта са сваіх бацькоў, настаўнікаў і іншых аўтарытэтных людзей.

Паводле даследаванняў аднаго з вучоных Д. Горна, гэта справа выглядае вельмі пераканаўча на прыкладзе сям'і. Калі бацькі не кураць — то 25 прац. іх дзяцей курыць. Калі адно з бацькоў курыць — то курыць 33 прац. іх дзяцей, а калі і маці і бацька кураць — дык курыць 40 прац. іх дзяцей.

Папяросны дым шкодзіць і тым, хто не курыць, а хто прабывае ў задымленых памяшканнях. І таму трэба змагацца за тое, каб вывесці курэнне з усіх памяшканняў, дзе знаходзяцца адначасова людзі, якія не кураць. Яны маюць права дыхаць чыстым паветрам. Вельмі правільна, што дырэкцыя чыгункі ў Беластоку выдала загад, забараняючы курыць на перонах. Непаслухмяных курцоў штрафуюць на 1000 зл.

У многіх краінах, напрыклад у ЗША, пайшла нават мода на некурэнне. А ў нас пакуль што да гэтага далёка. Мы яшчэ не давяраем лекарам, лёгкадумна адносімся да іх парад і заклікаў.

Прывыкнуць да курэння вельмі лёгка, але пазбыцца дурной прывычкі вельмі цяжка, таму што неабходная тут станоўчасць, якой не хапае многім людзям.

Але калі хто кіне курыць, гэта адразу відаць па яго здароўі. Таму варта распачаць жыццё без курэння.

Міхась Хмялеўскі



(Працяг са стар. 1)

філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага універсітэта імя У. І. Леніна ў Мінску дац. Уладзімір Лазоўскі.

З'езд адкрыў дырэктар ОДН д-р Ежы Іока, а затым вучні Бельскага беларускага ліцэя і Пачатковай школы № 3 перадалі сардэчныя прывітанні ўдзельнікам з'езда.

У першы дзень настаўнікі выслухалі два даклады. Д-р Юры Туронак прадставіў нарысы па гісторыі беларускага школьніцтва на Беласточчыне, а мгр Стэфан Крэнтоўскі — актуальнае становішча навучання беларускай мовы ў школах. На другі дзень д-р Аляксандр Баршчэўскі прачытаў даклад на тэму „Кафедра беларускай філалогіі ВУ і БГКТ і стан беларускай мовы на Беласточчыне", а дац. Уладзімір Лазоўскі — „Некаторыя тэндэнцыі, звязаныя з выкладаннем беларускай мовы".

Аўтэнтычная дыскусія (у першы дзень настаўнікам, мабыць, не хапіла смеласці), якая разгарэлася ў суботу, даказала, як многа балючых праблем назбіралася вакол навучання беларускай мовы, з якімі цяжкасцямі даводзіцца змагацца настаўнікам.

Васіль Сакоўскі, настаўнік з ліцэя ў Гайнаўцы, пытаў, ад чаго залежыць стан беларускасці ў нашым асяроддзі? На яго думку, у першую чаргу, ад нас саміх, ад стану нашай нацыянальнай самасвядомасці. Не без значэння і той факт, што з боку БССР не маем хаця б маральнай дапамогі ў вырашэнні нашых клопатаў.

Аляксандр Іванюк, дырэктар Гайнаўскага ліцэя, падкрэсліў, што мова — гэта найважнейшы фактар нацыянальнасці, а стан нацыянальнай свядомасці — гэта працэс доўгі і складаны, яго нельга вырашыць адміністрацыйнымі метадамі. Асноўнай праблемай у нашых умовах з'яўляецца пашырэнне навучання роднай мовы. Прынцып добраахвотнасці не можа абазначаць абыякавасці ў адносінах да гэтага прадмета як з боку бацькоў і дзяцей, так і з боку настаўнікаў і школьнай адміністрацыі. Чаму не ўсе беларускія дзеці вывучаюць сваю родную мову? Гэтае пытанне павінны ставіць інспектары асветы і выхавання, дырэктары школ і настаўнікі ў нашым асяроддзі.

Настаўнік з Бельскай школы № 3 Сцяпан Бурыла звярнуў асаблівую ўвагу на штодзённыя настаўніцкія клопаты. Вядома ўсім, што ўрокі роднай мовы трэба рабіць атракцыйнымі метадамі. Але як гэта рабіць, калі няма адпаведных падручнікаў, слоўнікаў і патрэбных кніжак? Настаўнікі і вучні павінны мець магчымасць ездзіць на экскурсіі ў БССР. Апрача курсаў для настаўнікаў беларускай мовы ў Мінску неабходны таксама курсы для настаўнікаў, якія займаюцца беларускімі самадзейнымі калектывамі.

Аб многіх справах, хвалюючых настаўнікаў, гаварыла Галена Тапалянская з Трасцянкі. Паводле яе думкі, трэба перапрацаваць устарэлыя падручнікі для VI, VII і VIII класаў, наладзіць кантакты з настаўнікамі і школамі ў БССР, арганізаваць у час канікул моўныя лагеры для школьнікаў. Конкурсы, якія для школьнай моладзі наладжвае БГКТ, недапраца-

МАЛАДЫЯ З ТЫНЕВІЧ РОБЯЦЬ ТЭАТР

На сходзе гуртка БГКТ у Тыневічах Вялікіх старшынёй выбралі Ніну Абрамюк. Тады ж гаварылася аб патрэбе пашыраць беларускую культурную дзейнасць.

У Тыневічах існуе слаўны калектыў „Тыневічанкі", які спявае і ставіць народныя сцэнкі. Ужо дзве такія сцэнкі паставілі — „Адведкі" і „Жніўную". Маладыя схіляліся да арганізацыі тэатральнага калектыву ў вёсцы. За гэтае заданне з маладымі ўзялася Ніна Абрамюк, якая ў такой працы мае вялікі вопыт з рознымі школьнымі калектывамі. У школе ў Ласінцы, дзе яна выкладае беларускую і польскую мовы, вядзе літаратурны гуртох па беларускай мове, рыхтуе вучняў да штогадовых конкурсаў — дэкламатарскага і тэатральнага. Ніна любіць працаваць многа і любіць стварыць новыя культурныя вартасці.

Моладзі з абодвух Тыневіч — Вялікіх і Малых — у клубе збіраецца многа. На сустрэчы з ёй Ніна Абрамюк разважала аб будучай працы. І 20 асоб адразу пажадала працаваць у калектыве. Гэта хлопцы і дзяўчаты, якія вучацца або працуюць у Беластоку, Бельску, Гайнаўцы. Родную вёску яны любяць, яна прыцягвае іх і ў кожную вольную хвіліну яны, бы птушкі, злятаюцца ў яе. Ім цікава сустракацца якраз тут — у сябе і са сваімі. Гэта маладыя людзі складаюць цяпер ядро гуртка БГКТ і свайго тэатра.

У пошуках п'ес Ніна паехала ў Гайнаўскі аддзел БГКТ і там, як кажа, атрымала творы, якія па чарзе намерана з калектывам ставіць. На пачатак яны ўзяліся за падрыхтоўку п'ес „Нечакана" і „Мікітаў лапаць". Рэпетыцыі адбываюцца сістэматычна, і вывучэнне роляў ідзе шпарка. „Каб так далей!" — марыць Ніна. А вось актыўныя тыневіцкія маладыя артысты: Крыстына і Віктар Галавачыкі, Гражына Асташэўская, Сяргей Леўчук, Раіса Свентахоўская, Тамара Франкоўская, Ядвіга Астапкевіч, Юзэф Петрышык, Мажэна Асташэўская, Андрэй Селявонюк, Уладзімір Фільяновіч, Андрэй Фільяновіч, Славамір Леўчук. (вв)

СУСТРЭЧА З БЕЛАРУСКАЙ МАЛАДОСЦЮ

Радасна робіцца чалавеку ад гэтай няўтомнай актыўнасці гайнаўскіх беларускіх ліцэістаў. У Ані, Алі, Івоны, Дароты ды іншых з беларускага гуртка Гайнаўскага беларускага ліцэя, які арганізаваўся і актыўна працуе ў школе, заўсёды на тварах усмешка, яны поўны цеплыні і ласкі. Як жа часта беларускія дзяўчаты ў іншых выпадках недаацэньваюць усмешкі, іх твары частавата бываюць панурыя, непрыветныя. Давайце станем мільмі адзін аднаму, давайце ўсміхацца, нават і тады, калі на сэрцы сумна, паверце, яно менш баліць, калі ты ўсміхаешся, — гавораць нам гайнаўскія беларускія ліцэісткі.

Вярнуся аднак да неўтамоннай актыўнасці беларускіх ліцэістак у культурнай дзейнасці па ўсёй Гайнаўшчыне. Яны спяваюць і танцуюць у калектыве „Дубіны-ІІ", які здабывае сабе ўсё большую славу. Гайнаўскія ліцэісты — экалагісты і краязнаўцы, удзельнікі студэнцкіх рэйдаў па роднай зямлі. А яшчэ — дзяўчаты з Беларускага ліцэя ў Гайнаўцы — удзельніцы тэатру „Парнас", які працуе ў Бельску, у тамашнім беларускім клубе.

Едучы нядаўна з Белавежы поездам мне павязло сустрэць дзве з іх. Аня Аверчук з уласцівай сабе сардэчнасцю села насупраць мяне і пачала расказваць аб усім. Ужо на ад'ездзе ўскочыла ў вагон задыхаўшыся Аля Маліш. Абедзве ехалі на рэпетыцыю ў Бельск. Дзяўчаты адразу пасля ўрокаў, не паеўшы, пабеглі на поезд. Рэпетыцыя „Парнаса" адбываецца ў 18 гадзін. Аня Аверчук, вуч. III кл., вернецца поездам у Гайнаўку, перасядзе на поезд у Чаромху, выйдзе на прыпынку ў Арэшкаве і два кіламетры пойдзе дадому ў Сасноўку — калёнію Арэшкава. Аля Маліш, вуч. II кл., жыве і даязджае ў школу з Кленік. З Бельска пасля рэпетыцыі яна аўтобусам паедзе дадому. А назаўтра дзяўчаты сустрэнуцца ў роднай школе і на перапынках абмяркуюць дзе-што.

Глядзела я на дзявочую маладосць і радавалася іх адданасці беларускай справе. Як добра, што растуць такія людзі!

(вв)

АБЯЦАНКАМІ НЕ ПАБУДУЕШ

Стараберазова — гэта вельмі цяперашняя мясціна. Тут найбольш на ўсю ваколіцу маладых гаспадароў. Дагэтуль мелі яны вялікі ўздым да сваёй працы. Вынікі таго відаць, едучы праз гэтую вёску, што красуе яна і вугламі і пірагамі. У час вайны была яна моцна спалена, і нямала пагінула тут людзей. Цяпер усе зажылі. І слёзы даўно высахлі.

Нельга сказаць, каб хто вельмі дапамагаў стараберазоўцам. З боку ўладаў аніякай дабразычлівасці. Зрэшты, народ зрабіўся такім, што кожны сваім заняты. Ніхто не цікавіцца несваімі турботамі.

У Стараберазове ўсё адбывалася на самоткім канцы. І электрыфікавалі гэтую вёску тады толькі, калі ўжо не было каго больш электрыфікаваць. А святліцы, то і да гэтага часу няма. Ёсць нейкі міні-клубік і столькі. Наўкола, чуваць, нешта адбываецца, але не ў Стараберазове. Тут цішыня векавечная. Калі гаварыць пра культурны побыт. З нейкіх планаў Стараберазова ўсё выкрэсліваюць. Адкладваюць да лепшых часоў. А дзе ж тыя лепшыя часы? Калі для культуры яны ўсё горшыя. Ды ўзяў і крызіс яшчэ настаў, якога даволі будзе і ўнукам нашым. Пакуль прападзе гэты крызіс, не адна рэчка высахне і памрэ.

Пачалі маладыя актывісты нешта рабіць. Кажуць: даволі чакаць. Абяцанкамі клуба не пабудуем. Сваімі рукамі мус. Перш пайшлі па вёсцы, сабралі па пяць тысяч. Купілі цэменту. Навазілі жвіру. Доўга не дыскутуючы. Як людзі справы, без балбатні. Не пашкадавалі ні трактараў сваіх, ні працы рук. Сказалі: сабе робім і дзецям нашым. Толькі з уладамі, як заўсёды, дурата. Зноў не ўпісалі гэтую будову ў адпаведны план. Крэдыту няма. Стараберазова сіратою.

Маладыя не падаюць духам. Робяць фундаменты. Пачалі справу і давядуць да канца. Нехта ж і з тых уладаў, урэшце, дапаможа, так думаю. Не бяруся пералічваць тут самых актыўных бярозаўцаў, бо з гэтым яшчэ паспею, пакуль зарана. Мноства работы наперадзе!

Добры настрой у людзей. І гэта, бадай, найважнае. Будзем мець калісьці акуратны клуб, у якім будзе дзе прыняць мастацкія калектывы, хоры. Культурнае жыццё з'явіцца.

Г. Мароз

У ВРОЦЛАВЕ

Беларускае жыццё ў Вроцлаве паволі, але няўхільна развіваецца. Цікава, што развіццё гэтае адбываецца не толькі дзякуючы намаганням мясцовых беларусаў, але і шматлікіх палякаў.

Вось і зараз вялікую папулярнасць сярод студэнтаў мясцовай Музычнай акадэміі набыла беларуская песня. Яе не толькі ўключыў у свой рэпертуар студэнцкі хор Акадэміі пад кіраўніцтвам Зоф'і Урбан-Краснадэмбскай, але і некаторыя дыпламанты выбралі яе для сваіх дыпломных канцэртаў. У прыватнасці: Мар'юш Рогуш выканаў народную песню „Ой, не шумі ты, гаю", а Дар'юш Шчэпанік дырыжыраваў хорам, які выконваў песню „Ты, белая бярозка".

Трэба адзначыць, што гэта толькі першыя крокі на шляху папулярызацыі ў Вроцлаве беларускай песні, а планы энтузіястаў беларускасці тут сягаюць куды далей.

Мікола Іваноў



Госці з'езда: д-р Аляксандр Баршчэўскі, дац. Уладзімір Лазоўскі, мгр. Зоф'я Петшыцка, д-р Ежы Іока.

ваны, многа ў іх балагану і абыякавасці, што знеахвочвае і вучняў і настаўнікаў.

Тамара Русачык, методык беларускай мовы, звярнула ўвагу на тое, што падручнікі, якімі карыстаюцца школы, не дапасаваны да новай праграмы навучання. Пачынаючы з новага навучальнага года, павялічваецца колькасць урокаў беларускай мовы да 4 гадзін у тыдзень і таму трэба ўвесці ў іх элементы гульняў, песень і танцаў. Звярнулася з заклікам, каб аўтаматычна не вызвалялі дзяцей ад навучання беларускай мовы, а весці з імі і іх бацькамі выхаваўчую працу.

У дыскусіі прымала ўдзел многа асоб. У іх выступленнях часта паўтаралася патрабаванне ўвесці абавязак вывучання беларускай мовы ў тых асяродзях, дзе беларусы складаюць больш чым палову насельніцтва, адкрыцця завочнага аддзялення беларускай філалогіі ў Варшаўскім універсітэце. Было накіравана шмат, не заўсёды абгрунтаваных, крытычных заўваг наконт супрацоўніцтва БГКТ са школамі і настаўнікамі.

Усе прапановы і заўвагі, вынесеныя ў час з'езда, былі дакладна выкарыстаны ў працы Камісіі прапаноў і рашэнняў, у якую ўваходзілі: Вольга Гарустовіч, Анна Шыманская і Сцяпан Бурыла. Камісія апрацавала праект пастановы з'езда, дзе ў 27 пунктах заключаны найважнейшыя праблемы, якія патрабуюць неадкладнага вырашэння. Пастанова была прынята да рэалізацыі.

З'езд настаўнікаў беларускай мовы закончыўся, але адкрытымі засталіся многія праблемы, звязаныя з навучаннем беларускай мовы. Ці паспяхова будуць яны вырашаны, даведаемся праз нейкі час. Але ўжо сёння можна сказаць, што такая сустрэча, ініцыятарамі якой былі Тамара Русачык і Васіль Ляшчынскі, аказалася вельмі каштоўнай.

В. Луба

Фота Я. Чэрнякевіч

СЯБРЫ „НІВЫ"

На пошце ў Трасцянцы працуе двух пісьманосцаў. Маюць яны 44 падпіскі на беларускі тыднёвік „Ніва", у тым ліку 33 гадавыя. Найбольш — 28 экземпляраў у кожную пятніцу бярэ з сабою ў дарогу лістаноша Віктар Селеванюк. У раёне яго абслугоўвання такія вёскі, як Бялкі, Сацы, Пухлы і Трасцянка.

Уладзіслаў Нікалаюк мае шаснаццаць падпісчыкаў на „Ніву". Возіць яе ў вёскі: Агароднікі, Іванкі, Рагазы, Анцуты і Сакі.

На нараўскай пошце лістаношы маюць 25 падпісак на „Ніву", у тым ліку васемнаццаць гадавых і шэсць паўгадавых. Найбольш падпісчыкаў на спомнены тыднёвік мае Пётр Іванюк, шматгадовы яго прапагандыст. Чатырнаццаць „Ніў" даручае штотыдзень у Янова і Даратынку.

(яц)

ГАЦЬКІ І НАВАКОЛЛЕ

(Тапаграфія дарог, урочышч і гідраграфічнай сеткі)



Раенская грунтавая дарога, з Гацькоў да Райска. За ўрочышчам **Крынічка** ідзе на круты пад'ём. Пылападобны суглінак. Парадкам эрадзіравана. Суцэльныя калдобіны, прамоіны ды ямы. На абочынах няма кювэтаў. Прыблізна на паўдарогі з Гацькоў да Райска ляжыць павалены каменны крыж 120-гадовай даўнасці.

Крынічка, вадацёк і ўрочышча. Ручай суняты ў трубы. Пераходзіць праз Раенскую дарогу. Мост пабудаваны з бетонных кругоў.

Бетлах, узгорак з дробназярністага пылаватага пяску. Колер — яснажоўты. Геамарфалагічная назва: кама, ледавіковай эпохі рыс.

Гацькі, вёска, колішняя назва — Гатькі. Жыхары сяла праваслаўныя, беларусы. Галоўная вуліца накіравана з усходу на захад. Брук з палявых каменняў. У 1987 г. навезена шчэбнем. Пакрыта асфальтавым бетонам. У Гацьках ёсць тры старыя каменныя крыжы. Адзін, з 1865 г., стаіць на вуліцы ў сярэдзіне сяла. Астатнія знаходзяцца на яго ўскраінах (з усходу і захаду) у гаспадарчых агароджах.

Будка, горка. Тапаграфічны аб'ект — кама, ледавіковай эпохі рыс. Дробназярністы пылаваты пясок. Колер яснажоўты. Тут былі шматлікія гнёзды берагавых ластавак. Па-варварску знішчаны раскопкай. У 1982 г. аўтар выканаў тапаграфічныя доследы. Аднак жа прызнаць узгорак аб'ектам аховы прыроды кампетэнтныя органы адмовіліся.



Гацькі. Крыж з 1865 г.

Забудкі, лугавыя ўгоддзі.

Замак, гарадзішча з V стагоддзя нашай эры. Аб'ект стаіць самастойна ў шырокай даліне. Сляды жыцця ўсходнеславянскіх качэўніцкіх плямён. Гісторыя нашай бытнасці. Горка складаецца з гліны. Плошча ля падножжа 0,50 га, вышыня 10,3 м, а даўжыня схілу 15 м. На жаль, раскопкі даследчыкаў нішчаць першасную форму гарадзішча. З паўночнага боку пакінуты вялікія ямы. Дэфармаваны схіл. Цяпер з паўднёвага боку раскапана частка схілу. Зямля асыпалася. Выкап нагадвае паглыбленую эрозіяй дарогу. Гэта трэба ўлічваць. У будучыні такая форма можа быць памылкова прынята як першабытны шлях на горку. У рэчаіснасці ўваход ёсць ад усходу. Выгляд — сцежкі. У цэнтры гарадзішча знойдзены абломкі керамічнай пасуды. Былі і косці жывёлы па ахвярапрынашэннях. Усё пад глінiстым грунтам. Выплаўлялі тут упрыгожанні з бронзы ў каменных формах. У VI стагоддзі н. эры ўсё на горцы згарэла. Жыхары адышлі. Вярнуліся ў XI-XII ст. ст. Вярхоўе „Замка“ папраўлі, падсыпалі грунтам. Гарадзішча зарасло травяністай раслінасцю. З паўночнага боку, на адхоне, растуць купінай маладыя бярозы, вярба. Вельмі цікава, што коні на горцы не пасвяцца. Уцякаюць, нават днём, чагосьці баяцца. Штосьці іх страшыць. На горцы „Бетлах“, што стаіць побач, коні нармальна пасвяцца.

Паўлюковая гара, серпападобны ўзгорак, што аблямоўвае „Замак“ з поўдня і захаду. Парослы сасной і бярозай.

Сінякоўскае, узвышша з пералескам. Большая частка тэрыторыі — поле.



Гацькі. Курган з V ст., н.э.

Дубна, за лугам, пры даліне. Тут былі калісьці дубы-волаты. Па-варварску знішчаны ненасытным чалавекам.

Міжгор'е, непрыдатная эрадзіраваная зямля. Дробназярністы пылаваты пясок яснажоўтага колеру. Шматлікія ямы па бульбе.

Міжгорная грунтавая дарога, непрафіляваная — кюветы адсутнічаюць. Глыбока эрадзіраваная, да 2-3 м ніжэй навакольнага грунту. Складаецца з пылаватага дробназярністага пяску жаўтаватага колеру. Праезная частка — пыліцца. Глыбокі слой рыхлай масы перашкаджае ў руху транспартных сродкаў. Дарога вядзе ў напрамку на гарадзішча, аднак жа, да яго не даходзіць, паварочвае на поўдзень. Па ёй можна даехаць да кургана, у лес і на поле.

Заміжгор'е, поле.

Рудкова, геамарфалагічна — цырк ледавіковага перыяду рыс. Трэцяе альпійскае абледзяненне Еўропы. Назва гэта паходзіць ад ракі Рыс, прытоку Дуная. Упадзіна, вельмі глыбокая — да 100 м. Сцены круглыя, дно плоскае. Схілы параслі густым лесам, з перавагай сасны. Расце тут бяроза, асіна, вярба. На дне чорная вольха з хмызняком стварае непраходную нетру. Уваход у цырк з паўднёва-ўсходняга боку. Сляды старадаўняй грунтавой дарогі, якая ідзе пры ўсходняй сценцы цырка. Вонкі стаяў насыпаны ўзгорак, па якім асталіся толькі сляды. Служыў ён за месца назірання і быў гэта так зв. вартаўнічы форт. У сцяне цырка выплаўлялі ліманітаву руду, выраблялі зброю, сродкі прымітыўнага земляробства і прылады хатняга ўжытку. Ад таго і паходзіць назва ўпадзіны.

Шчэлапак, поле.

Падгасцінец, поле.

Пніска, далінка.

Вілкі, поле.

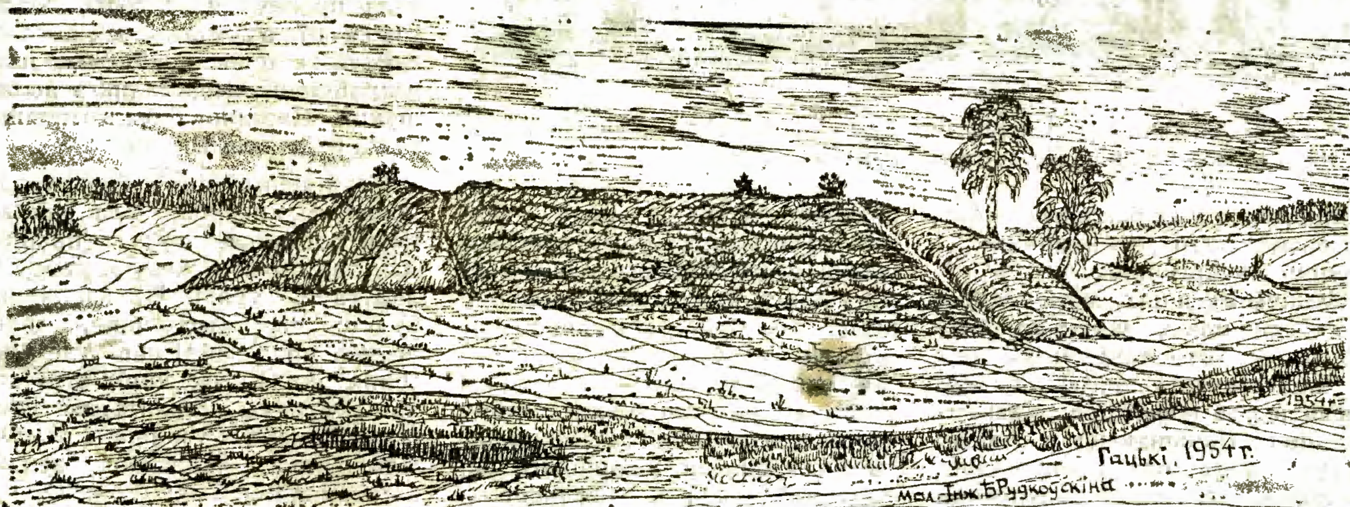
Баравая, лес сасновы, бярозавы.

Баравая грунтавая дарога, прымітыўная, без кюветаў. Шлях да лесу **Сянкоўшчына** і на поле.

Курганная грунтавая дарога, самая простая, вядзе да кургана, які насыпаны ў V стагоддзі н.э. стэпавымі качэўнікамі — усходнімі плямёнамі.

Смуга, поле.

Інж. Барыслаў Ф. Рудкоўскін
Малюнкі і карта аўтара



Гацькі. Гарадзішча „Замак“.

ФЭСТ У ПАШКОЎШЧЫНЕ



Арганізатары і госці народнага фэсту ў Пашкоўшчыне (злева): Ян Добаш (чытае даклад аб 30-ай гадавіне „Белавежы"), Аляксандр Іваноўскі — сакратар ГП БГКТ, Анатоль Мартыновіч — гмінны інспектар асветы і грамадскі дзеяч, паэтэса Данута Бічэль-Загнетава, Мікалай Чыквін — старшыня арлянскага ГСу, Юрка Голуб — паэт з Гродна і Ян Зенюк — намеснік старшыні Прэзідыума ГП БГКТ.

У нядзелю, 5 чэрвеня г.г. у Пашкоўшчыне (Арлянская гміна) адбыўся традыцыйны народны фэст, на гэты раз прысвечаны 30-годдзю літаратурнага аб'яднання „Белавежа".

Як заўжды, мясцовыя актывісты і дзеячы БГКТ на славу папрацавалі, каб гэты фэст прайшоў выдатна і павучальна.

Сярод гасцей былі выдатныя беларускія пісьменнікі з Гродна: Аляксей Карпюк, Данута Бічэль-Загнетава і Юрка Голуб. Нашых „белавежцаў" прадстаўляў Віктар Швед.

З дакладам аб 30-гадовым шляху літаратурнага аб'яднання „Белавежа" ў Польшчы выступіў дырэктар школы ў Пашкоўшчыне Ян Добаш. Аб надзённых справах Арлянскай гміны гаварыў старшыня ГРН у Орлі і вядомы БГКТоўскі дзеяч Анатоль Мартыновіч. Арлянская гміна, адзначыў ён, мае перш за ўсё сельскагаспадарчы характар. Тутэйшыя ўлады шмат пaклапаціліся, каб аблегчыць жыццё сваім грамадзянам. У першую чаргу іх увага была накіравана на пабудову дарог і на пастаўку вады цэнтралізаваным водаправодам.

Ад імя гасцей з Гродна выступіў пісьменнік Аляксей Карпюк. Ён, дарэчы, наш зямляк, нарадзіўся і правёў свае юнацкія гады ў вёсцы Страшава, што каля Гарадка. Тут таксама партызаніў, а пасля вайны пасяліўся ў Гродне, дзе бесперапенна жыве. Коратка, але змястоўна расказаў ён прысутным аб жыцці і справах сённяшняй Гродзеншчыны, ды і Беларусі наогул. На фоне іншых саюзных рэспублік справы ў БССР ладкуюцца зараз паспяхова. Сярэдні ўраджай, для прыкладу, 34-35 цэнтнераў з гектара, а па Гродзенскай вобласці ён набліжаецца да 40 цэнтнераў.



Ад імя гасцей з Савецкай Беларусі выступіў вядомы пісьменнік Аляксей Карпюк.

Паэты Данута Бічэль-Загнетава і Юрка Голуб прачыталі па некалькі сваіх вершаў ды абое яны ўсхвалявана адзначылі, што адчуваюць сябе на гэтым народным святкаванні так, быццам бы зусім не пакідалі сваіх родных дамоў.

І гэта вельмі ж спадабалася ўдзельнікам фэсту. З'ехаліся яны з многіх суседніх вёсак. ГСаўскі гандаль пастараўся абяспечыць прысутных рознымі халоднымі напіткамі, марожаным ды іншымі ласункамі.

Найбольш часу занялі выступленні калектываў мастацкай самадзейнасці. Канцэрт распачаў хор з Орлі. Пасля выступалі „Хлопцы-рыбалоўцы", „Дубіны" і дзеці са школы ў Пашкоўшчыне. Было цікава паслухаць, як дырэктар школы Ян Добаш іграе і спявае разам са сваёй вучаніцай. У гэтай школе мастацкая самадзейнасць пастаўлена на вельмі ж высокім узроўні.

Вельмі шчыра ўдзельнікі фэсту апладзіравалі маладым аматарам з калектыву „Дубіны". Артысты аб'явілі, што правадуць збор грошай на фонд пабудовы музея ў Гайнаўцы і дзве дзяўчынкі пайшлі ў народ, прапануючы пакупку музейных „цаглінак". Пасля Пятро Скепка, лідар „Дубіноў", сказаў мне, што, дзякуючы гэтаму, музейны фонд папоўніўся некалькімі тысячамі злотых. Дзякуй і за гэта!

Вечарам арганізатары фэсту наладзілі прыём, на які запрасілі не толькі замежных і беластоцкіх гасцей, але і ўсіх членаў мастацкіх калектываў.

Віктар Рудчык
Фота аўтара



Гэта хор з Орлі. Але яшчэ выступалі калектывы з Рыбалаў, Дубіной і Пашкоўшчыны. Канцэрт цягнуўся некалькі гадзін.



На эстрадзе вучні і настаўнікі з Пашкоўшчыны.



Фэст у Пашкоўшчыне выклікаў вялікае зацікаўленне ў жыхароў навакольных вёсак.

ФАЛЬКЛОР

Moderatto



Од-да-ла ж мэ-нэ мать ў да-ле-ку сто-ро-ну,



ў да-лє-ку сто-ро-ну, ў вэ-лі-ку дру-жы-ну

ВСЁЙ РОД ВЫХВАЛЯЎ

(хрысцінная)

Оддала ж мэнэ мать ў далеку сторону,
ў далеку сторону, ў вэліку дружыну.*
А вэліка дружына вся вэчэраті села,
а мэнэ, молоду, посылают по воду.
Я по воду ішла — прыстановілась,
я з водою ішла — прыслуховлівалась.
Хто-то в хаті гомоніт — маті сыну говорыт:
— Ой ты, сыну, мой сыну, чом до корчмы нэ йдэш?
Чом до корчмы нэ йдэш, чом горэлкі нэ п'еш?
Чом горэлкі нэ п'еш, чом ты жонкі нэ б'еш?
— Ой ты, мать, моя мать, ты мілейшая моя,
а што ж тобе наробіла моя мілая?
Ой, як іе браў, то всёй род выхваляў,
а тэпэр така стала, што і сам я нэ рад.
Ой, як я іе браў, як і з рожы цветок,
а тэпэр вона стала, як біленькі платок.

* Парныя радкі паўтараюцца.

Ад Кацярыны Ільяшук, 1912 года нараджэння, в. Курашава гм. Чыжы, запісаў 27 лістапада 1987 г. М. Гайдук, мелодыю расшыфраваў Я. Бондар.

ВЕР-НЕ-ВЕР

Дарагі Астроне! Адгадваеш сны. Мне, калі сніцца, што лётаю ў паветры, гэта якаясь удача. Калі абуваю парваны абутак, то ў дарогу лепш не выбірайся. Нядаўна мне прысніўся сон, якога адгадаць не магу. Што ён абазначае? Звяртаюся да цябе, Астроне, першы раз, можа напішаш у „Ніве", што абазначае мой сон! Снілася мне так. Вядома, кім ёсць Валэнса і якім, але мне прысніўся зусім не такім. Здаецца, я быў у Валэнсы, гаварыў з яго жонкаю. Пасля выходзіць Валэнса з другога пакоя, але надта мізэрны і без вусоў. Да яго падыходзілі якіясь начальнікі, што калісьці ён быў супраць іх. Віталіся з ім, а ён быў вельмі лагодны і спакойны. Я вельмі гэтаму здзівіўся. Дарагі Астроне, можа не захочаш адгадваць майго сна, аднак напішы, што абазначае: меў вусы, а астаўся без вусоў?

Хведар

Хведар! Усім ужо, напэўна, вядома, што лётаць у паветры — значыць, пашанцуе. Абутак жа заўсёды абазначае дарогу, падарожжа. Які абутак прысніўся — такое і падарожжа будзе. На твой апошні сон можна ўжо і не адказваць, бо тваё пісьмо праляжала ў нас некалькі год. Дык табе і самому, пэўна, усё ўжо праяснілася. Той пан, які табе прысніўся, чуў я, вусы яшчэ носіць, але ўсе ж ужо ведаюць, што так, як калісьці, яны не стаяць.

Астрон

Афарызмы

Каб не язык, то з вуха сакрэт
Ніколі б не выйшаў на белы свет.

* * *

Беззваротна кавалерства гіне
У цела шчыліне.

* * *

Ад ракеты да лука —
Толькі нішчэння навука.

* * *

Толькі тая зброя страх наганяе,
Якую чалавек у руках трымае.

Язэп Карпюк

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Была ў мяне сяброўка Галя. Нарадзілася яна ў сям'і заможнага селяніна. У бацькоў была яна толькі адна. Бацькі стараліся стварыць добрыя ўмовы адной дачушцы. Галя закончыла пачатковую школу і пайшла вучыцца далей. У сярэдняй школе дзяўчына пачала цікавіцца хлопцамі. Хлопцам яна падабалася. Сваю будучыню бачыла так: паступіць на работу, год папрацаваць і выйсці замуж за багатага хлопца, нават, калі б быў намнога старэйшы за яе. Сяброўкі пераконвалі яе, што калі яе мара здзейсніцца, не будзе яна шчаслівай. Грошы не ўсё, казалі, не дадуць яны табе задавальнення. Ты змарнуеш сваё жыццё, а мо й свайго дзіцяці. Але Галя ведала сваё і не хацела слухаць іх.

Пасля заканчэння сярэдняй школы яна пачала працаваць на прадпрыемстве. Хлопцы, як пчолы да мёду, ліплі да яе, бо харошая і прыстойная была дзяўчына. Аднак ні адзін не спадабаўся Галі, таму што былі бедныя. Яна ж хацела багатага, гэта значыць такога, каб меў сваю хату, самаход і многа грошай. Выбрала старэйшага кавалера. Было яму тады трыццаць год. Галя рабіла ўсё, каб стаць яго жонкай. Урэшце „каханы" згадзіўся з ёю ажаніцца. Бацькі Галіны і сяброўкі стараліся адвесці дзяўчыну ад такога намеру, але яна нікога не слухала. Бацькі мусілі пагадзіцца і рыхтаваліся да вяселля.

На Галіным вяселлі гулялі аж тры дні. Іграў адборны аркестр. Пасля заканчэння вялікай урачыстасці, жыццё паплыло сваім патокам. Праз год нарадзілася дачка. Пасля трохмесячнага адпачынку Галя вярнулася на работу. Муж шанаваў маладую жонку. Мела яна ўсё, чаго толькі захацела. Жыла так Галя год, другі, але пачало яе гэта нудзіць.

Аднойчы ёй вельмі спадабаўся Янка. Закахалася яна ў ім па вушы. Пачала хадзіць за ім, як цень. Частавала яго гарэлкай і папяросамі. У сваім доме была толькі госцем. Дачка плакала і прасіла, каб мама яе не пакідала, але Галя была глухая на просьбы і плач дзіцяці. Муж думаў, што ёй гэта пройдзе. Аднак міналі дні, тыдні, месяцы і ўсё было па-старому. Праз год Галя і Янка пастанавілі жыць разам. Янкава маці і слухаць не хацела аб гэтым. Янка ўзяў ды наняў кватэру і тады да яго прыйшла Галя. Дачку аставіла мужу. Праз дзевяць месяцаў нарадзілася яшчэ адна дачка, праз два гады — наступная. Янка пачаў піць і сварыцца з Галяй. Грошай стала малавата і, каб пракарміць сям'ю, Галя ездзіць да бацькоў і просіць ежы. Так і жыве яна, не бачачы перад сабой ніякай будучыні. Зразумела сваю памылку, але запозна. Былы муж у хату не прыме, ды і дачка не хоча яе знаць. Сямігадовай дзяўчынцы крыўдна, што маці пакінула яе і пайшла з каханкам. Яна за гэта зненавідзела маці. Цераз вялікае каханне Галя цяпер не жыве, а мучыцца. Пахудзела, на твары паявіліся маршчыны, валасоў ужо таксама не фарбуе (а рабіла ж гэта заўсёды) і яны сталі натуральнымі, рыжымі. Зубы павыпадалі. Ажно страх глядзець! Вось да чаго давяла жанчыну яе жыццёвая бестурботнасць.

Вы, дзяўчаткі, не рабіце такіх памылак. Знайце, жыццё пражыць — не песню праспяваць. Часам адзін фальшывы крок пакіне след на ўсё жыццё. Час гоіць раны, гэта праўда. Але памятайце, што ў жыцці чалавека непаўторныя: дзяцінства, маладосць і старасць. Калі маладосць бестурботна прагуляеш — чакае цябе цяжкая старасць. Памятайце і дзяцей сваіх таксама гэтаму вучыце.

Ізабела

Ізабела! З твайго ліста вынікае, што меркавала Галя слушна: добра жыць з багатым! Шкада толькі, што пра каханне забылася. Не спадзявалася, што так яе за сэрца возьме. А ад кахання трэба было пачынаць. Усё астатняе можна набыць пры дапамозе працавітых рук і разумнай галавы.

Сэрцайка

P.S. Ідэя фікс: партнёр каханы і багаты.



АЛАДКІ ЖМУДСКІЯ

На паўкілаграма варанай працертай бульбы трэба ўзяць 2 яйкі, лыжку крухмалу, 20 дэкаў варанага молатага мяса, лыжку кмену, 10 дэкаў саланіны, паўлітра смятаны, 1 цыбулю, перац, соль. 10 дэкаў тлушчу для смажкі.

У бульбяное пюрэ ўбіць 1 яйка, дадаць крухмал, соль і дакладна перамяшаць. З падрыхтаванай бульбяной масы рабіць круглыя аладкі, фаршыраваць іх падрыхтаваным мясам і заляпліваць, надаючы авальную форму. Так падрыхтаваныя аладкі памачаць у муку і смажыць на тлушчы. Да гэтых аладак на Літве падаюць соус са скварак з цыбуляй і смятанай.

ЛІТОЎСКАЯ КАШАНКА

На 2 шклянкі ячменнай крупы трэба ўзяць 20 дэкаў пячонкі, 20 дэкаў варанага свінога мяса, 1 кг сцертай на тарцы сырой бульбы, 1 цыбуліну, 15 дэкаў саланіны, 10 дэкаў тлушчу, свіную кішку, лісток мяты, перац, соль.

Ячменную крупу заліць кіпячым булёнам ці малаком і ўставіць у духоўку, каб набрыняла. Парэзанае мяса, пячонку і парэзаную цыбулю падсмажыць на саланіне і спалучыць з кашай. Да гэтага дадаць сцертую бульбу, соль, перац і дробна пасечаную мяту. Усё дакладна перамяшаць. Вельмі добра ачышчаную, памытую і нацертую соллю кішку напхаць падрыхтаванай масай. Не павінна яна быць занадта цвёрдая, бо палопаецца, калі будзем яе пячы. Канцы кішкі завязаць, палажыць кішку ў змазаную тлушчам форму, наколоць у некалькіх месцах вострай шпількай. Пячы ў сярэдне гарачай духоўцы каля паўтары гадзіны, у залежнасці ад таўшчыні кішкі. Паварочваць яе, каб раўнамерна запяклася з усіх бакоў.

У Літве кішку падаюць гарачай, палітай растопленай саланінай з цыбуляй і смятанай.

РУЛЕТ

На 60 дэкаў цялячай паляндвіцы трэба ўзяць 30 дэкаў марынаванага свінога языка, 30 дэкаў саланіны, 2 пятрушкі, мускатны арэх, соль, перац.

Цяляціну разбіць на пласт таўшчынёю каля паўтара сантыметра і нацерці молатым мускатным арэхам (галкай мушкаталовай), соллю і перцам. Марынаваны свіны язык абварыць у пасоленай вадзе, зняць скуру. На пласт цяляціны палажыць тонкі пласт саланіны (таўшчынёю каля 0,5 см). У сярэдзіну палажыць абвараны язык. Скруціць рулет, загарнуць яго ў цэлафан або сціračку, абвязаць шнурком, палажыць у гарачую пасоленую ваду і варыць каля паўтары гадзіны.

Звараны рулет выняць з цэлафану і на 6 гадзін паставіць у халоднае месца. Тады падаваць на стол, парэзаўшы на кавалкі.

Гаспадыня

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

З ПАБЫЎКІ Ў ЧАРОМСЕ

Вялікая і прыгожая школа ў Чаромсе-станцыі. Шмат у ёй вучыцца дзяцей, маюць яны цікавыя і карысныя заняткі, любяць спорт, гадуюць кветкі на школьных клумбах і ў гародчыках, удзельнічаюць у розных спаборніцтвах.

Даўно ўжо ў гэтай школе існавалі традыцыі навучання беларускай мовы. Пазней, пры нагодзе розных рэформаў і змен, можа з недахопу настаўнікаў ці пад уплывам значнай групы прыезных нейкі час беларускай мовы ў школе не было.

І вось тры гады назад, калі ў школу прыйшлі дзеці з суседняй Чаромхі-вёскі, дзе беларуская мова навучаецца ад другога класа, настаўніца беларускай мовы Ніна Мусюк узяла іх пад сваю апеку. Цяпер гэта група пяці шасцікласнікаў. Таксама тады ж Ніна Мусюк пачала весці беларускую мову ў другім класе. Цяпер яны ўжо пяцікласнікі.

Маладая настаўніца, выпускніца беларускага ліцэя ў Гайнаўцы і Аддзялення беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта Данута Гудзейка ў мінулым годзе ўзяла чарговы другі клас і цяпер у трэцім кла-

(Працяг на стар. 10)



Дзеці са школы ў Чаромсе сустрэлі „Зорку“ на высокім школьным ганку.



Шасцікласнікі: Анэта Юзвовіч (сталая карэспандэнтка „Зоркі“), Эва Салінская, Дарота Кердзялевіч, Ірына Алесюк і Янка Кузуб са сваёй настаўніцай Нінай Мусюк.

Валянцін Лукша

ЧОРНЫЯ БУСЛЫ

Казка

На Палессі багата
Вячыстых лясоў,
Шмат было тут
Заўсёды
Белюткіх буслоў.

З году ў год
На бярозе старой
Ля сяла
Бесклапотна
Бусліная пара жыла.
Людзі верылі шчыра:
Абыдуць напасці,
Бо спрадвеку буслы
Ім прыносілі шчасце.

Пэўна, так і было б,
Ды на досвітку росным
У сяле тым з'явіўся
Вандроўнік зайздросны.
Ён у вырай буслоў
Не пусціў на зіму,
Загадаў,
Каб прыносілі
Шчасце яму.
Працавалі буслы
Ад світання да змроку,
Працавалі і ў дождж,
Працавалі і ў спёку.
Не маглі ні на хвілю
Спакойна прысесці —
Адпачыць у гняздзе,
На балоце паесці.
Працавалі буслы,
Не гулялі і ў святы,
Аж пакуль
Не з'явіліся ў іх
Бусляняты.
І зайздроснік пачаў
Хваляванца часцей:
Клапаціліся дужа
Буслы пра дзяцей.
Ён, пахмурны, не спаў,
Паўтараў зноў і зноў:
„Аніякай карысці
Ад гэтых буслоў!
Як да справы вярнуць
Намагатых крылатых?
Вінаваты,
Вядома,
Ва ўсім
Бусляняты.“

Думу думаў зайздроснік
Тры дні
І тры ночы.
Потым лесвіцу ўзяў
Да бярозы пакрочыў.
Не адтаяла сэрца
Ў зайздросніка злога —
Буслянят павыкідваў
З гнязда
На дарогу.
Задаволены,
Прэч ад бярозы пайшоў.
Больш не будзе
Дарэмных турбот
У буслоў.
Паплыве, як паводка,
У хату багацце.
Будзе ў хаце багацце —
Будзе ў хаце і шчасце!

(Працяг на стар. 10)



Алена Мімрык

АЛІНКА

Алінка — невялікая дзяўчынка, толькі другі клас скончыла. Вочы ў яе як васількі, валасы залацістыя, як лён. Жыве яна ў горадзе. А да бабулі прыехала на канікулы.

Бабуля сядзіць на ганку, скрабе бульбу. Алінка ёй дапамагае. Не зусім добра атрымліваецца, але бабуля хваліць.

Скрабе Алінка бульбу і расказвае бабулі сваю крыўду.

У магазіне цацак Алінцы спадабаўся плюшавы сабачка. Мама адгаворвала: „У цябе ўжо ёсць два сабачкі. Навошта яшчэ адзін?“ — „Такога няма. Купі, калі ласка, — прасіла Алінка. — Ён такі прыгожы, вялікі, як бабчын Тузік.“ Сабачка каштаваў дорага, і мама яго не купіла. Сказала, што не хапае грошай.

— А ты сама зарабі грошай, — параіла бабуля.

Назаўтра вясковыя дзяўчынкі разам з Алінкай пайшлі да брыгадзіра.

Дзядзька Васіль спачатку пасмяяўся з іхняй просьбы. А потым падумаў і сказаў:

— Добра. Заўтра выходзьце цыбулю палоць. Травою зарасла.

Алінка рана прачнулася. А восьмай гадзіне была ўжо ў канцы вёскі, дзе дамовілася сустрэцца з дзяўчынкамі. Прыйшлі ўсе, ніхто не заспаў.

На полі, дзе расла цыбуля, кожная дзяўчынка заняла радок.

Спрытна пачалі працаваць Света, Галя і Вера. А ў Алінкі рукі як чужыя: адстае ад дзяўчынак. Бачыць, тыя ўжо далёка наперадзе.

— Пачакайце мяне! — гукае Алінка.

— Даганяй! — заахвочваюць сяброўкі.

„Як цяжка зарабляць грошы“, — думае Алінка. Але не здаецца: акуратна вырывае пустазелле, ніводнай травінкі не пакідае. Разагнецца, гляне на чыстыя радкі сяброўак і зноў завіхаецца. Дайшла да палавіны радка, а сяброўкі ўжо ёй насустрач полюць.

— Пара абедаць, — кажа Света, падышоўшы да Алінкі. — Хадземце дадому.

І дзяўчынкі, весела гамонячы, ідуць на абед. У Алінкі ные спіна, баляць рукі. Але яна не прызнаецца. Сорамна. Сама ж угаварыла сяброўак пайсці працаваць.

— Ну як, унучка, шмат прапалола? — пытае бабуля, сустрэўшы Алінку ў двары. — Не замарылася?

— Ой, бабуля, давай хутчэй есці.

Паабедала Алінка, прылягла адпачыць. І заснула. Не чула, як прыходзілі сяброўкі. Праспала да самага вечара. На поле больш не пайшла: балела спіна.

А Света, Галя і Вера палолі цыбулю цэлы тыдзень. І за сябе, і за Алінку. Калі атрымалі зарплату, хацелі Алінцы грошы даць. Але яна адмовілася:

— Гэта несумленна. Я ж толькі паўдня працавала. Не вазьму!

Тады сяброўкі купілі цукерак, пячэння і паклікалі Алінку ў госці. Добрыя яны, не пакрыўдзіліся на гарадскую дзяўчынку.

Праз некалькі дзён прыехала мама, і Алінка ёй сказала:

— Цяпер я ведаю, мамачка, як цяжка зарабляць грошы. Не трэба мне плюшавага сабачкі, без яго абыдуся.

Яна ўзяла кубак з малаком і пайшла да будкі — частаваць бабчынага Тузіка.

З ПАБЫЎКІ Ў ЧАРОМСЕ

(Працяг са стар. 9)

се беларускай мове вучылася 11 чалавек.

Вялікая група вучняў чацвертага класа вучыцца беларускай мове пад пільным вокам настаўніка Аляксандра Лаўрыновіча. Такім чынам, вучні са школы ў Чаромсе-станцыі ўключыліся ў апошнія гады ў сям'ю школ, дзе дзеці масава вывучаюць родную мову.

Цяпер ужо дзеці з Чаромхі ўдзельнічаюць у конкурсах беларускай песні і дэкламацыі. Напрыклад, сёлетні конкурс беларускай песні ў школе стаў святам беларускай песні ў вёсцы Чаромха, дзе адбываўся гэты конкурс. Выступіў тады ж і жаночы фальклорны хор, які існуе ў вёсцы.

Цяпер канікулы. Маю надзею, што дзеці, адпачываючы, не забыліся дагледзаць школьныя кветкі, клумбы. Часта заглядаюць на школьны падворак. Маю таксама надзею, што адгукнуцца і напішуць у „Зорку", як праводзяць свае канікулы.

Усім дзецям „Зорка" жадае добрага адпачынку і ахвоты вучыцца ў новым навучальным годзе.

Яніна Чэрнякевіч



Вучні 4 класа, выхаванцы настаўніка Аляксандра Лаўрыновіча.

ВЯСЁЛЫ КУТОЧАК

* * *

— Уяўляеце, — расказвае суседка суседцы, — учора мой муж зваліўся з зэдліка і абодва паламалі ногі.

* * *

— Выхоўваць блізнят — вельмі цяжка, — спачувае суседка.

— Не, не так цяжка. Калі адзін крычыць, дык другога не чуваць, — тлумачыць маці дзяцей.

* * *

Капаючы школьны агарод, Уладзік знайшоў манету.

— Проша пані, што рабіць? — пытаецца ён у настаўніцы.

— Капаць далей, — адказвае яна.

* * *

Міша і Пеця спрачаюцца, хто з іх большы.

— Ты мне не таварыш, — кажа Пеця, — я за цябе значна большы. Гуляць з табой не буду.

Пачуў гэта тата ды кажа:

— Не забывайцеся, што яшчэ я тут ёсць.

* * *

— Хутка ўжо шостая гадзіна вечара, а ў цябе ўрокі не зроблены, — папракае маці сына.

— Каб была шостая гадзіна вечара, я ўжо меў бы ўрокі зробленыя, — адказвае сын.

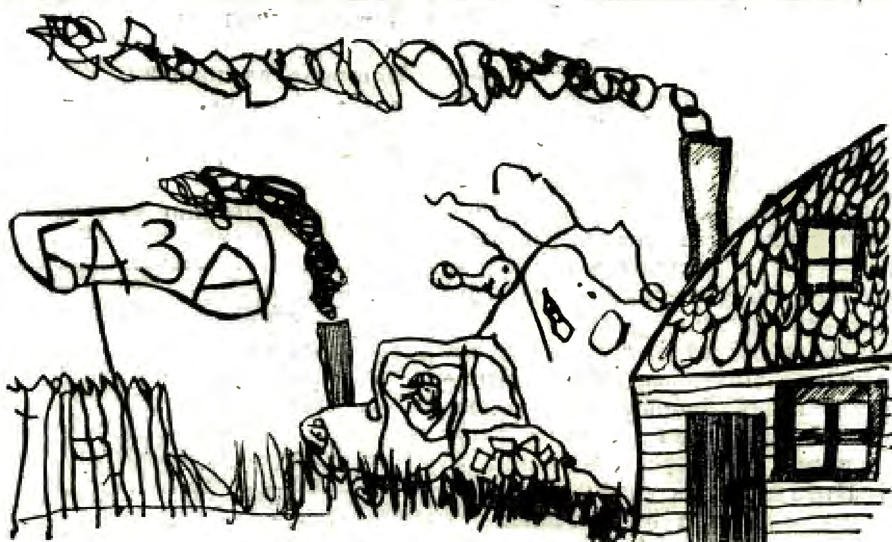
* * *

Мамы няма дома. Тата купае сына.

— Сёння мне значна больш падабаецца купацца, чым з мамай, — кажа сын.

— Чаму? — цешыцца тата.

— Бо з табою можна купацца ў штанах і чаравіках.



Малюнак для „Зоркі" пяцігадовага Эрніка Валкавыцкага з Беластока.

(Працяг са стар. 9)

ЧОРНЫЯ БУСЛЫ

На балоце буслы
Затрымаліся дзесьці,
Прыляцелі
І ўбачылі:
Мёртвыя дзеці.
Апусцілі галовы,
Маўкліва сядзелі,
Ад вялікага гора
За ноч
Пачарнелі.

А зайздроснікі ранкам
Чакала загуба,
Бо прынеслі буслы
Па вугольчыку ў дзюбах.
Шуганула над хатаю
Полымя ў неба.
І ніхто не тушыў:
Так зайздросніку й трэба.

У дрымучую пушчу
Зляцела далей
Пара чорных буслоў —
Ад бяды,
Ад людзей...

Кажуць, побач з людзьмі
Птушкі зноў бы жылі,
Каб не стала
Нядобрых людзей
На зямлі.

ПАЗНАЁМІМСЯ

Гражына Галавачык, вуч. 6 класа, в. Тыневічы Вялікія 35, 17-208 Кленікі, Беластоцкае ваяводства.

— ★ —

СССР, 163019, г. Архангельск — 19, ул. Приморская, д. 22а кв. 9. Сняткову Коле. 6 клас.

— ★ —

БССР, 220047, г. Мінск, вул. Герасіменкі, дом 11, кв. 56. Дзмітрыевай Жане. 4 клас.

— ★ —

УССР, 283615, Тернопольская обл., Черенковский район, с. Кольындяны. Лиде Рыбчук и Оле Козымчук. 6 клас.

— ★ —

БССР, 222310, Мінская вобл., г. Маладзечна, вул. Калініна, д. 2, кв. 104. Смелай Наташы. 11 год.

— ★ —

БССР, 220032, г. Мінск, вул. Макаёнка, 14. Школаінтэрнат, 6 „Б" клас. Шпунт Наташы і Кротавай Марыне.

— ★ —

СССР, 163019, г. Архангельск — 19, ул. Декабристов, 6а, кв. 4. Бадулиной Оксане. 7 клас.

— ★ —

СССР, 606200, г. Кстово, Горьковской обл., II микрорайон. 2-72. Зеленовой Лене. 6 клас.

— ★ —

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Р. Люксембург, 116, кв. 178. Наташа Мініч. 7 клас.

— ★ —

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Р. Люксембург, 116, кв. 80. Вольга Мацюшэнка. 7 клас.

— ★ —

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Р. Люксембург, 116, кв. 181. Таня Свірэпа. 7 клас.

— ★ —

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. К. Лібкнехта, 63, кв. 44. Стась Лапцэвіч. 6 клас.

— ★ —

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Р. Люксембург, 82, кв. 88. Аляксей Кузняцоў. 6 клас.

— ★ —

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Р. Люксембург, 168, к. 2, кв. 60. Ірына Астапенка. 6 клас.

ПАЗНАЕМ ПРЫРОДУ

КАМЕННЫЯ ФОРТЫ



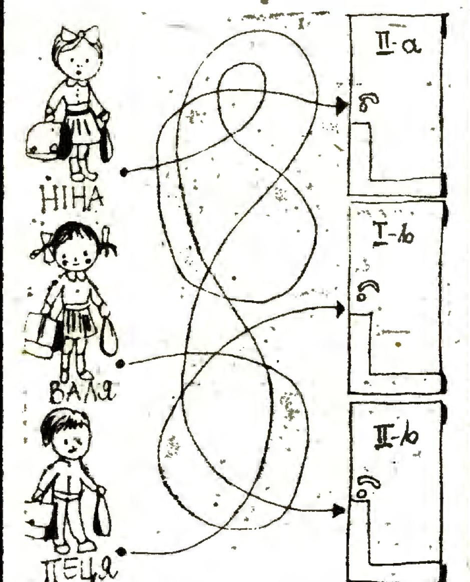
Часта сустракаюцца ў прыродзе вялікія і малыя камені. Яны ствараюць вакол сябе нароўнасці і міжкаменныя пустоты. Называецца гэта фортамі аховы прыроды. Вялізныя валуны прыйшлі да нас са Скандынавіі. Даўно, у ледавіковы перыяд. Яны падлягаюць ахове як геалагічныя помнікі прыроды. Малыя камені, што сустракаюцца на палях ды пры дарогах, менш уплываюць на прыгажосць краявіду. Усё ж і яны маюць значэнне ў ахове прыроды.

Ля чыгуначнага моста на рацэ Белай у ваколіцы Бельска нагрувашчана шмат вялікіх каменняў (мал.). Пад каменнямі ды ў міжкаменных пустотах — фортах жывуць вужы, змеі, насякомыя. У каменных фортах жывуць такія маленькія насякомыя — жужалі, якія з'ядаюць шкоднікаў — вусеняў. Вельмі гэта карыснае насякомае. Вось чаму нельга нішчыць гэтыя іх сховішчы.

Ва ўрочышчы Бахматы, што каля Дубіч-Царкоўных, пад каменнямі знаходзіцца сховішча жаб. Ніякі бусел не мае тут да іх доступу.

Інж. Барыслаў Рудкоўскін
Малюнак аўтара

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А



Хто з дзяцей у які клас ходзіць.

„НІВА" 3.VII.1988 г. Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1 „Зорка"



Piątek 1 VII — 8.50 Domator 9.00 Teleferie z kukułką. 9.30 „Było sobie życie" (26 — ost.) — serial franc. 10.00 DT — Wiad. 10.10 — Reforma gosp. 10.25 „Cygan" — film fab. prod. radz. 11.55 Domator. 16.20 Pr. dnia. 16.25 Dawniej niż wczoraj — Archiwum XX wieku. 16.55 Za kierownicą. 17.15 Teleexpress. 17.30 W Starym Kinie: „ABC miłości" — film pol. 18.30 Pr. rozrywkowy. 18.50 Dobranoc. 19.00 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.00 „Biesy" — film fab. franc. 22.10 Czas — mag. publ. 22.40 Konwój. 23.30 DT.

Sobota 2 VII — 8.10 Tydzień na działce. 8.40 Piłkarska kadra czeka. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Kino najmłodszych — „Piecuch". 10.30 DT. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.40 Salut dla Garlanda — rep. 12.10 „Wędrówki dalekie i bliskie" — „Koralowa wyspa". 12.40 W świecie ciszy. 13.20 Ze sztuką na ty. 14.05 Skarbiec. 14.40 Antologia dramatu powszechnego: William Hanley — „Pani Dally". 16.15 Los. Dużego Lotka. 16.25 Konwój. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Pod jednym dachem" (I odc.) — serial CSRS. 18.30 Butik. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 „Lęk wysokości" — film fab. USA. 21.30 Tel. przegląd sportowy. 21.50 Tydzień w polityce. 22.00 XXV Krajowy Festiwal Piosenki Polskiej — Opole '88. 23.30 DT. 23.40 Anegdoty teatralne Igora Śmiałowskiego „Poczucie humoru". 23.45 „Inspektor Bellamy" — „Łabędzi śpiew" — serial austral.

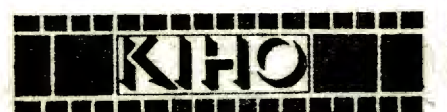
Niedziela 3 VII — 7.00 TTR — Zajęcia wakacyjne s. II, Pszczoły. 7.20 TTR — Zajęcia wakac. s. II, Komputer w gosp. rolnym. 7.40 Panorama dnia. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 Panorama dnia. 9.00 „Piętnastoletni kapitan" — radz. film fab. 10.30 DT. 10.35 W wielkich wytwórniach świata: „W Mosfilmie i nie tylko" — serial franc. 11.30 Siedem anten. 12.00 Kraj za miastem. 12.30 Najpiękniejsza na świecie (1). 12.50 Tel. Koncert Życzeń. 13.40 Najpiękniejsza na świecie (2). 14.00 „Być reporterem" — film dok. 14.15 Tel. film dok. „Droga na Wawel". 14.55 Najpiękniejsza na świecie (3). 15.15 Piosenka z dedykacją. 15.25 „W kamiennym kręgu" — serial brazyl. 16.40 Gdzie są taśmy z tamtych lat. 17. 15 Teleexpress. 17.30 Studio Sport. 18.10 Marek Sierocki zaprasza. 18.30 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Dom" — serial TVP. 21.30 Sportowa Niedziela. 22.00 Konwój. 22.50 Siedem dni na świecie. 23.05 DT.

Poniedziałek 4 VII — 17.00 Pr. dnia. 17.05 Człowiek dla człowieka — mag. PCK. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Tajemnica Enigmy" (II) — serial pol. 18.15 Prosty rachunek. 18.30 Teledyski Krzysztofa Haicka. 18.50 Dobranoc. 19.00 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.00 Teatr TV: Antoni Czechow — „Czajka". 22.15 Żniwa '88. 22.25 Jutro, pojutrze, za tydzień. 22.40 DT.

Wtorek 5 VII — 8.50 Domator. 9.00 Teleferie: Krąg. 9.35 „Wszystkie żagle w górę" (21). 10.00 DT — Wiad. 10.10 DT — Reforma gosp. 10.25 „Przychodnia na prowincji" — serial ang. 16.50 Pr. dnia. 16.55 Tel. Informator Wydawniczy. 17.15 Teleexpress. 17.30 MIKS — program publicystyczny. 18.30 Przeboje z naszej fonoteki. 18.50 Dobranoc. 19.00 Kram. 19.30 Dziennik. 20.00 „Przychodnia na prowincji" — serial ang. 20.50 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.15 Tel. film dok. „Andrzej i Maria". 21.45 Telespotkania. 22.15 Spory. 22.45 DT.

Środa 6 VII — 8.50 Domator. 9.00 Teleferie najmłodszych. 9.30 „Szagma, albo zaginione światy" — serial franc. 10.00 DT — Wiad. 10.10 „Zmartwychwstanie Jana Wióro" — pol. film fab. 17.00 Pr. dnia. 17.05 Los. Ex. Lotka i Super Lotka. 17.15 Teleexpress. 17.30 Ginąca przyroda — serial węgierski. 18.30 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 Pr. publ. 19.30 Dziennik. 20.00 Zwierciadło czasu: „Temat" — film prod. radzieckiej. 21.30 Żniwa '88. 21.45 Klub międzynarodowy. 22.40 DT.

Czwartek 7 VII — 8.40 Domator. 8.55 Kino Teleferii: „W poszukiwaniu kapitana Granta" (2). 10.00 DT. 10.10 „Sprawy majora Zemana" (1) — serial CSRS. 17.10 Pr. dnia. 17.15 Teleexpress. 17.30 Telewizyjny film dokumentalny. 18.25. „Zdrowie" — wojskowy program publ. 18.50 Dobranoc. 19.00 „Teraz" — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.00 „Sprawy majora Zemana" (1) — serial krym. CSRS. 21.00 Pegaz. 21.40 XXII Festiwal Piosenki Żołnierskiej — Kołobrzeg '88 — cz. I, Koncert z okazji 70-lecia niepodległości i 45-lecia LWP. 22.40 DT. 23.00 XXII Festiwal Piosenki Żołnierskiej — Kołobrzeg '88 — cz. II.



Bielsk Podl. Christine — USA 4—5. Honor Frizzich — USA 6—7. F/x — USA 8—10.

Czeremcha Spluwy i pestki — czes. 6. Matka Królów — pol. 9—10.

Hajnówka Anioł w szafie — pol. 4—6. Boskie ciała — pol. 7. Ballada o Narajamie — jap. 8—10.

Michałowo Peggy Sue wyszła za mąż — USA 5—7. Niedzielne igraszki — pol. 8—10.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль новы	Стыль стары	Святы, імяніны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
нядзеля	3	20	Анатоля, Яцка	Інны, Рыммы	3.20-20.00	22.16-7.44
панядзелак	4	21	Інацэнта, Тодара	Юльяна, Цярэнція	3.21-19.59	22.28- 9.14
аўторак	5	22	Антонія, Караліны	Галакціёна, Юльяніі	3.22-19.59	22.40-10.41
серада	6	23	Дамінікі, Луцыі	Агрыпіны, Германа	3.23-19.58	22.52-12.06
чацвер	7	24	Цырыля, Мяфодзія	*Раждж. Іаана Хр.*	3.24-19.57	23.05-13.31
пятніца	8	25	Эльжбеты, Пракопа	Фяўроніі, Леаніда	3.25-19.57	23.23-14.57
субота	9	26	Веранікі, Зянона	Давіда, Дзянісія	3.26-19.56	23.47-16.21



(Працяг са стар. 4)

таксама некалькі цікавых тэкстаў, пісаных „лацінкай" на беларускай мове для беларусаў-католікаў з паўночнай часткі Беластоцкага ваяводства.

Багдан Цясноўскі, Варшава

Ад рэдакцыі: Пастаянны чытач напэўна заўважыў, што „Ніве" не чужая справа палескага (падляшскага) дыялекту беларускай мовы. На старонках „Нівы" неаднойчы друкаваліся творы на гэтай гаворцы, напр. вершы Зосі Сачко ці Івана Кірызюка, а нядаўна на літстаронцы „Белавежа" была змешчана падборка вершаў палескамоўных літаратараў з Беларусі. Не бачым патрэбы стварэць пастаянную асобную старонку, але літаратурную творчасць на дыялектах беларускай мовы друкавалі і друкаваць будзем. (л)

ДУДКІ З МАКАМ

Святліца ў Райках мае пляц, велічынёю ў восемдзесят сотак. Немалы, як відаць. Абгарадзілі яго жэрдкамі, а моладзь насадзіла дрэўцаў. Але хутка знайшоўся адзін чалавек, які ўзяў гэты пляц у арэнду, каб касіць на ім траву. Аднак, касіў ён яе толькі раз. Потым — змучыўся, ці як? — зрабіў з гэтага пляца звычайны выган для свайго быдла. А жывіна, як жывіна, не толькі ўсё змяшае з зямлёю, але і дрэўцы маладыя пааб'ядае.

Я, не могучы на гэта спакойна глядзець, пайшоў да намесніка Бельскай гміны, каб ён сваёю ўладаю навёў парадак на пляцы. Калі хто арандуе яго на пакосы, дык няхай косіць, а не зніштажае. Думаеце, дапамог? А дзе там! Тады давай я ісці да сакратара партыі ў Бельску. Але і тут — дудкі з макам.

А мне гэты пляц каля святліцы бачыцца цэлы ў кветках ды клумбах, а не з жывінаю, як на выганішчы.

Рыгор Семянюк

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзяць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787. nr rachunku walutowego w rublach 5018-24325-151-6201.

Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

1858. Пётр Кажура (ЗША) — сабраў 255 дол. ЗША ад беларусаў:

— Алесь Шаршуновіч	20.00	дол.	ЗША
— Янка Раковіч	20.00	-„-	
— Міраслаў Целушэцкі	20.00	-„-	
— Сяргей Карніловіч	30.00	-„-	
— Галіна Жыўлюк	10.00	-„-	
— Юрка Мазурук	10.00	-„-	
— С. Прахарук	20.00	-„-	
— Янка Ханенка	20.00	-„-	
— Васіль Русак	20.00	-„-	
— Кастусь Шаршуновіч	20.00	-„-	
— Міхась Белямук	15.00	-„-	
— Зіна Туронак	10.00	-„-	
— Валя Лаеўская	10.00	-„-	
— Віталь Макац	10.00	-„-	
— К. Калоша	20.00	-„-	
1859. Мікола Ягаўдзік (ЗША)	50.00	дол.	ЗША
1860. Раіса Самковіч (ЗША)	50.00	дол.	ЗША
1861. Юрка Рэпэцкі (Канада)	20.00	дол.	канад.
1862. Кастусь Хлябіч (Беласток)	2.00	дол.	ЗША
1863. Мікалай Лятушкін (Чыкага — ЗША), сабрана ад 21 асобы	135.00	дол.	ЗША

1864. Мікалай Скабей (Аўстралія) сабраў 500 дол. аўстралійскіх (355 дол. ЗША) ад беларусаў:

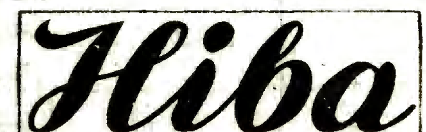
— М. Скабей	50.00	дол.	аўстр.
— М. Нікан	20.00	-„-	
— В. і Г. Шайпак	10.00	-„-	
— А. Груша	50.00	-„-	
— І. Валенціёнак	10.00	-„-	
— В. Каралюк	10.00	-„-	
— Я. Яшчэнка	10.00	-„-	
— Ул. Сідлярэвіч	10.00	-„-	
— А. Кукель	10.00	-„-	
— І. Курнушка	1.00	-„-	
— Т. Корбут	20.00	-„-	
— В. Шайпак	10.00	-„-	
— М. Кулага	289.00	-„-	

Дзякуем.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.



Размова з Данутай Бічэль-Загнетавай ● Залатыя рукі Любы Гаўрылюк з Беластока ● Барскі ў Нью-йоркскім універсітэце ● Чаму Ёзабаві пашанцавала ў Боўтрыках? ● Радасці і клопаты „Дубіноў" ● Гутаркі аб мове ● Весткі са Стараберазова, Казлоў і Боцек ● Фальклор ● Сэрцайка і Астрон ● Літоўская кухня ● „Зорка" ● Адгалоскі ● Гумар



Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхась Хмялеўскі, Ала Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч.

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 260 zł, półr. 520 zł, rocznie 1040 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach.
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów,
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsca zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują, używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch".
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał i I półrocze roku następnego, oraz cały rok następny;
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bież.

Zam. 1217/88 r. Nakład 3600 egz. E-37

Эдуард Валасевіч

ШПАЧЫНЫ КАНФУЗ

Байка

Шпака прырода ані ў чым не абышла:
I розум адпаведны, і душу дала,
I крылы для палёту,
I голас меладычны,
I слых
Музычны.
Ён лёгка перайшоў любыя ноты,
Якія чуў ад спевакоў другіх, —
Сінічкі,
Салаўя,
Плісічкі,
Вароны, дзятла, сойкі, вераб'я...
Не мелася, напэўна, у лесе птушкі
гэткай,
Мелодыю якой не мог бы ён схапіць.
I вось аб здольнасці шпачынай рэдкай
Па лесе слава загула
I нават зацікавіла Арла.
— А ну-тка, пакажы сваё ты ўменне.
А я паслухаю цябе ў цяньку, —
Прапанаваў Арол Шпаку.
I заспяваў тут Шпак з натхненнем:
То шчоўкнуў Салаўём,
То вераб'ём чылікаў,
То глуха вуркатаў, то, як смычок
пілікаў,
То Сокалам крычаў, то вухкаў Пугачом...
— Выдатна!
Ты спевы птушак пераняў
дакладна.
А зараз заспявай Шпаком!
I дзіва:
Не толькі варыяцыі і пералівы, —
Шпак нават і мелодыю забыў...
Тады Арол загаварыў:
— Запомні, зарубі сабе на дзюбе —
Хоць сто мелодый іншых знай,
А песняй роднаю, мой любы,
Не пагарджай!



— Гэй, табе сыр патрэбен?

НІЎКА



Для свайго ўтульнага гняздзечка.

АЗБУКА ЖЫЦЦЯ

Гаварыць лепей тады, калі ёсць што сказаць.

*

Маўчанне — гэта таксама ўзаемаадносіны.

*

Маланка — прыгажосць, якую не ўхопіш: рукі апячэ.

М. Мінчанка

УСМЕШКІ ФІЛОСАФАЎ

Арыстоцеля запыталіся: — Чым ты адрозніваешся ад большасці людзей?

— Яны жывуць для таго, каб есці, а я ем для таго, каб жыць — адказаў філосаф.

*

Калі фракійскі цар Лісімах прыгразіў філосафу Феадору смерцю, апошні ўсклікнуў:

— Вялікая важнасць: любая ядавітая муха зробіць гэта.

...ЦЕШУСЯ

— Ведаеш, Антон, колькі разоў сустракаю тваю жонку, дык заўсёды цешуся.

— А чаго ты цешышся?

— Што яна не мая жонка.

ПАВЫБІВАЛІ

— Кастусь, чаго ты за морду трымаешся?

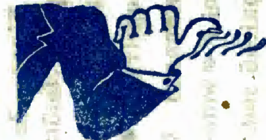
— Зубы баляць.

— Ну, дык ідзі да лекара.

— Няма ўжо з чым, бо ўсе павыбівалі.

— Дзе будзем праводзіць лета?

— Як заўсёды — у буфеце?



За хабар яго абвінавацілі, за хабар і апраўдалі.

ПАНЯ АНЯ

Прыехала ў вёску
З горада дачуся
Спытала па-польску:
— Jak się masz, mamusiu?
Вось якая паня
З дзяўчыны вясковай!
А на гэта Аня:
— Nie chcę waszej mowy.
— Дык чаго ж ты хочаш,
Скажы, калі ласка?
Анечка бармоча:
— Chcę wiejskiej kiełbaski.

Віктар Швед

СТРАСЯНУЦЬ

— Чаму ты хворага мужа страсянула?

— Таму, што на ўпакоўцы лякарства напісана, перад ужываннем страсянуць.



Летні дожджык.

ТОЛЬКІ АСЁЛ

Вася з бацькам наведалі заапарк.

— Тата, што гэта за звер?

— Гэта асёл, — адказвае бацька.

— А гэта, што каля яго стаіць?

— Як бы табе сказаць... гэта жонка асла.

— Тата — то аслы жэняцца?

— Толькі аслы, сынок. Толькі.

ПАВЕРЫЦЬ

— Мамачка! Я не пайду замуж за Пятрука. Ён такі, што нават у пекла не верыць.

— Дык што, дачанька, нічога — як цябе возьме, дык паверыць.

ПАРАІЛА

Ён: — Што мне зрабіць, каб вы былі маёю?

Яна: — Замкнуць на ключ дзверы.

Сэрцаед.

ТРЭЦЯЯ ЎЗЯЛА

— Што купіў, кум Іван?

— Паліто. А ты, Сцяпане?

— Боты.

— Замочым?

— Па-а-йшлі...

Выпілі па першай шклянцы.

— Не бярэ, кум Іван, трасца табе ў бок.

— Давай па другой, кум Сцяпан!

Кульнулі па другой.

— I другая не бярэ, Сцяпане. Давай па трэцяй...

— Уставай, кум Іван, трэцяя ўзяла.

— Што ўзяла?

— Тваё паліто, а мае боты.

ЯК СТАЛА ЖОНКАЮ

— Помніш, ты ў мінулым годзе часта прыходзіў у парк з адной дзяўчынай?

— А, гэта з Ірынай...

— А чаму цяпер адзін?

— Дык жа яна стала маёй жонкаю.



Чэмпіён.

Людзі знаюць, людзі кажуць

АЗДАРАЎЛЕНЧАЯ ІНВАЛІДНАСЦЬ

Часам у нас людзі хварэюць, ходзяць да лекараў, наракаюць на здароўе і намагаюцца атрымаць дакументы аб сталай непрацаздольнасці. А потым? Вось дзіва! Разам з атрыманнем дакументаў вяртаецца ў іх здароўе. Ды яны не спяшаюцца вяртацца да ранейшай працы. Ездзяць у загранічныя экскурсіі, выязджаюць працаваць за граніцу, гандлююць на рынку.

— Адна мая знаёмая, саракагадовая жанчына, — расказвалі мне, — доўга старалася атрымаць дакументы інваліднасці першай групы. А калі атрымала, яны падзейнічалі на яе як незвычайнае аздараўленчае лякарства. Яна стала вясёлай, перастала моршчыцца і горбіцца. З ёю цяпер не сыйдзешся і не справішся ў подбегу да аўтобуса.

— А вось мая суседка, — гаварыў наш рэдакцыйны знаёмы, — таксама доўга змагалася за дакументы інваліднасці. Але адначасова яна ўладжвала і справы, звязаныя з выездам у ЗША. Як толькі медыцынская камісія прызнала ёй інваліднасць, яна адразу паздаравела. Асабіста атрымала толькі першую сваю пенсію. Наступныя атрымоўваў ужо яе муж, бо жанчына была ўжо ў Амерыцы, цяжка працавала і была здаровая. **(мс)**

I ў дурняў растуць зубы мудрасці, але гэта не робіць іх разумнейшымі.